

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
Областна администрация
Търговище

Утвърдил на основание
чл.14 от Закона за младежта: .....

СВЕТЛИН БОНЕВ
Областен управител на
Област Търговище
25.02.2015 г.

ОБЛАСТЕН ПЛАН ЗА МЛАДЕЖТА

ОБЛАСТ ТЪРГОВИЩЕ

2015 ГОДИНА

м. февруари 2015 г.

Съдържание

I. Въведение	3
II. Анализ на предизвикателствата пред младежта в област Търговище:	
1. Демографска перспектива.....	4
2. Формално и неформално обучение.....	6
3. Младежка заетост.....	12
4. Икономическа активност и предприемаческо.....	15
5. Достъп до информация и услуги.....	20
6. Гражданска активност.....	22
7. Младежко доброволчество.....	30
8. Здравословен начин на живот.....	36
9. Младите семейства.....	46
10. Социалното включване на младите хора.....	48
11. Младежка престъпност.....	55
12. Младите хора в малките населени места и селски райони.....	61
13. Управление на младежката политика.....	65
III. Приоритети и специфични цели за провеждане на регионалната политика за младежта и мерки за постигането им.....	66
IV. Описание на съвместните дейности, които допринасят за постигане целите на общинските, областните и националната стратегия за младежта.....	71
V. Организация и координация на дейностите за постигане на целите.....	82
VI. Действия по наблюдение, оценка и актуализация на областния план за младежта.....	83
VII. Ред и начин за осигуряване на информация и публичност на плана.....	83

I. ВЪВЕДЕНИЕ

Областният план за младежта на област Търговище е разработен въз основа на приоритетите и стратегическите цели, заложи в Националната стратегия за младежта 2012-2020 г., в изпълнение на Закона за младежта и анализите на потребностите на младежите, представени от общините.

Той разписва изпълнението на Националната политика за младите хора в област Търговище на възраст от 15 до 29 години, формирана според техните потребности и синхронизирана с приоритетите на европейската политика за младежта, а именно:

- насърчаване на икономическата активност и кариерното развитие на младите хора
- създаване на благоприятни условия за училищно и университетско образование и неформално обучение
- професионално и личностно реализиране
- осигуряване на информираност във всички сфери и аспекти на общественоекономическия живот
- повишаване на гражданската активност
- приобщаване към управлението на местно, областно и национално ниво, развитие на младите хора в малките населени места и селски райони, повишаване ролята на младежите в превенцията на престъпността.

Грижата за младите хора е най-важната национална кауза, за да се осигури европейското развитие на България. Настоящият план определя основните цели и приоритети на област Търговище в областта на младежките политики. Той се базира на потребностите на младите хора и има за цел да ги подпомага в тяхното развитие като активна част от обществото. В синхрон е с приоритетите на Европейската политика за младежта и е документ за разработване на конкретни мерки за работа с младите хора, за тяхната реализация и успешно осъществяване.

С навършването на 14 години започва периодът на юношеството, в който младата личност оформя своята идентичност, интереси и ориентация за развитие, изпитва силна потребност от себеутвърждаване и доверие. Основните теми и широкият обхват на проблемите, които засягат младите хора, налага прилагането на многосекторен подход в изпълнението на плана.

При разработването на настоящия план Областна администрация Търговище осъществи тясно сътрудничество с институции и организации от секторите: образование, заетост, социална подкрепа, здравеопазване, вътрешен ред и сигурност, с неправителствените организации, Местните комисии за борба с противообществените прояви на малолетни и непълнолетни и др.

II. АНАЛИЗ НА ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВАТА ПРЕД МЛАДЕЖТА В ОБЛАСТ ТЪРГОВИЩЕ

1. Демографска перспектива

В условията на динамично развиващо се общество, настъпващите промени и засилващата се емиграция на млади хора в чужбина, едно от най-големите предизвикателства пред институциите е да мотивират младите хора да се реализират в България, да се създаде стабилен социален и икономически климат, мотивиращ младежите да останат в страната.

Според прогнозите на НСИ в периода до 2020 г. броят на младите хора ще намалява, като особено рязко това ще се отрази на възрастовите групи 15-19 и 20-24 години.

Основната характеристика на младежката общност в област Търговище, както и предизвикателствата пред нея, не са по-различни от тези на младежите в национален мащаб. Прогнозата на НСИ показва, че броят на младите хора в България намалява. Същата е и тенденцията в област Търговище. По данни на НСИ от преброяването на населението през 2011 г. броят на младите хора в областта е намалял, както следва: 1992 г. - 31206 д., 2001 г. - 27892 д., 2011 г. - 21243 д. По-голям е делът на младите хора в общините Търговище и Попово, които живеят в градовете. Обратна е тенденцията в общините Омуртаг, Антоново и Опака. Те се характеризират с отдалеченост и разпокъсаност на населените места от центъра на общината и в тях повечето млади хора живеят в селата.

Таблица 1

Население от 15 до 29 г. по възрастови групи , местоживеене и пол.

Възраст в навършени години	Общо	В градовете	В селата
Област Търговище			
общо	21243	11674	9569
15-19 г.	7146	3929	3217
20-24 г.	6842	3648	3194
25-29 г.	7255	4097	3158
Община Антоново			
общо	1171	351	820
15-19 г.	409	123	286
20-24 г.	394	120	274
25-29 г.	368	108	260
Община Омуртаг			
общо	4181	1441	2739

15-19 г.	1389	483	906
20-24 г.	1361	489	872
25-29 г.	1430	469	961
Община Опака			
общо	1290	519	771
15-19 г.	419	162	257
20-24 г.	424	158	266
25-29 г.	447	199	248
Община Попово			
общо	4421	2584	1837
15-19 г.	1541	917	624
20-24 г.	1411	781	630
25-29 г.	1469	886	583
Община Търговище			
общо	10181	6779	3402
15-19 г.	3388	2244	1144
20-24 г.	3252	2100	1152
25-29 г.	3541	2435	1106

Данните са на НСИ към 01.02.2011 г.

Таблица 2

Население от 10 до 29 г. по възрастови групи и пол.

Област Търговище	Всичко	Мъже	Жени
10-14 г.	5772	2936	2836
15-19 г.	5976	3069	2907
20-24 г.	6540	3433	3107
25-29 г.	6819	3573	3246

Данните са на НСИ към 31.12.2013 г.

Таблица 3

Население от 10 до 29 г. по възрастови групи и местоживееене.

Област Търговище	Всичко	В градовете	В селата
10-14 г.	5772	3055	2717
15-19 г.	5976	3323	2653
20-24 г.	6540	3430	3110
25-29 г.	6819	3744	3075

Данните са на НСИ към 31.12.2013 г.

Таблица 4

Население по етническа група и възраст.

Област Търговище	Възраст в навършени години 10-19 г.	Възраст в навършени години 20-29 г.
1.Българска	4931	5428
2.Турска	4560	5099
3.Ромска	1352	1342
4.Друга	78	121
5.Не се самоопределят	158	179

Данните са на НСИ към 01.02.2011г.

От горепосочената таблица е видно, че децата и младите хора от 10 до 29 год. в област Търговище са представени основно в три етнически групи: българска - 10359, турска - 9659, ромска - 2694.

2.Формално и неформално обучение

Равният достъп до образование означава осигуряване на конституционното право на всички деца да получат съизмеримо по качество образование. Упражняването на това право включва безплатно училищно обучение за придобиване на средно образование, както и непрекъснато повишаване на образованието и квалификацията. Държавата създава възможности децата да посещават училища със съвременна материално-техническа база и с квалифицирани учители, където те да получават образование, съответстващо на потребностите на съвременния живот.

За онези деца, които нямат равен старт (недостатъчно добре владеещи български език, деца със специални образователни потребности, деца от социално слаби семейства и др.) се полагат специални грижи с оглед тяхното пълноценно участие в образователния процес. Равният достъп до образование означава диференциране на грижата спрямо различните потребности на децата и учениците. При осъществяването на образователната дейност не се допускат ограничения или привилегии, основани на различията между тях.

Няколко водещи фактора определят политиката на територията на област Търговище за осигуряване на достъп до образование на всички ученици, а именно: ниският социален статус на населението и високото ниво на емиграция. Тези обстоятелства обособяват учениците в неравностойно и уязвимо положение като най-рисковите групи.

В регионалната училищна мрежа за населените места, в които не функционират училища, се осигурява безплатен транспорт за извозването на учениците до училищата в най-близкото селище.

На територията на област Търговище е изградена мрежа от 55 училища, в които се дава възможност на всички ученици да упражняват правото си на образование. В община Търговище училищата са общо 25, като от тях: основни/начални са 14, една профилирана гимназия, 2 СОУ, едно спортно училище, 5 професионални гимназии и две държавни специални училища.

В община Попово има добре изградена мрежа от учебни заведения, която обхваща всички възрастови групи на задължително обучение. На територията на общината функционират 12 училища, 9 основни, от които 3 на територията на гр. Попово и 6 в останалите населени места. Две от основните училища са със статут на защитени с Решение на МС, а 8 са средищни. Има и 3 гимназии, 2 професионални и една профилирана. За предучилищното образование и възпитание има 5 ЦДГ и 1 ОДЗ с три

яслени групи. За учебната 2014/2015 г. се обучават 2544 ученика, 793 са децата посещаващи яслени групи и детски градини на територията на община Попово.

По информация на РИО - Търговище в областта процентът на отпаднали ученици от община Попово е много под средния за страната, а в област Търговище той е най-нисък. При 14 % за страната, за 2014 г. в община Попово процентът е 0,01%.

В община Омуртаг има общо 11 училища, в община Опака са 3.

На територията на община Антоново функционират 1 начално, 2 основни, 1 средно общообразователно училище, една целодневна детска градина.

По данни на НСИ към 2011 година на територията на област Търговище живеят 112939 души на възраст над 7 години, от които 6524 са с незавършено начално образование и 1716 души никога не са посещавали училище. Данните от преброяванията на населението сочат, че от 1982 г. до 2011 г. се е увеличил дялът на хората, завършили висше и средно образование, а тези с основно, начално и незавършено начално училище са намалели. С висше образование през 1985 г. са 4328 души, а през 2011 г. - 9702 души; със средно образование през 1985 г. са 31839 души, а през 2011 г. - 41889 души, а тези с начално незавършено са: 1985 г.- 17289 д., 2011 г. - 6524 д.

В община Търговище няма данни, колко е броят на младежите завършващи висше образование през 2014 година.

В община Попово са приблизително 110 души.

В община Антоново - 14 завършили студенти през 2014 година.

В община Опака – младежите, завършващи висше образование са 3.

В Община Омуртаг няма точна информация за броя на младежите, завършили висше образование през 2014 г. По данни на Дирекция „Бюро по труда“ гр. Омуртаг висшистите, търсеци работа през 2014 г. от община Омуртаг са 61 души.

Таблица 5

Население на 7 и повече навършени години по степен на завършено образование и възраст за област Търговище:

Област Търговище	висше	средно	основно	начално	незавършено начално	никога не посещавали училище
15-19 г. 20-29 г.	- 1699	932 7360	5488 3682	602 956	91 234	33 166
Община Антоново						
15-19 г. 20-29 г.	- 59	45 298	272 227	76 120	11 32	5 26
Община Омуртаг						
15-19 г. 20-29 г.	- 225	165 1250	1090 961	111 268	16 44	7 43

Община Опака 15-19 г. 20-29 г.	- 77	79 499	310 259	22 26	- 5	- 5
Община Попово 15-19 г. 20-29 г.	- 336	186 1570	1206 717	117 172	26 46	6 39
Община Търговище 15-19 г. 20-29 г.	- 1002	457 3743	2610 1518	276 370	32 107	13 53

Данните са на НСИ към 01.02.2011 г.

Съществен проблем в образователната система в Търговище е преждевременното напускане на училище, което е определящ фактор за изпадане на младите хора в социална изолация.

По данни на РИО Търговище през последните три години броят на учениците, не посещавали учебните часове, относително намалява.

В областта се предприемат мерки за задържането на младите хора в училище и за придобиване на образование и квалификация на млади хора, прекъснали обучението си. Стартирането на двата проекта по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“: „Успех“ и „Подобряване качеството на образованието в средишните училища чрез въвеждане на целодневна организация на учебния процес“ има важно значение за етническата интеграция на учениците и задържане на застрашените от напускане на училище. С тези проекти се осигуряват дейности за обезпечаване правото на равен достъп до образование и диференциране на грижата към учениците.

Значим принос за осигуряването на достъп до образование на млади хора е участието на 4 училища от областта в проект BG051PO00-4.1.07 „ВКЛЮЧВАЩО ОБУЧЕНИЕ“ по ОП „Развитие на човешките ресурси“, с основна цел осигуряване на подкрепяща среда за равен достъп до образование и за отваряне на образователната система с оглед осъществяването на включващо обучение. Реализирани са специализирани обучения със слуховоувредени ученици и ученици с множество увреждания по отделни учебни предмети. Осъществени са обучения на родители и учители на тема: „Позитивно родителство“, „Развитие на комуникативните умения на децата и учениците със слухови нарушения или с множество увреждания, чрез различни модели на общуване“.

По този начин се осигури качествен образователно-възпитателен процес, осмисли се свободното време на учениците, намали се агресията в училище и не на последно място се ограничи броят на преждеременно напускащите.

Следствие на това се наблюдава трайна тенденция на намаляване на младите хора, отпадащи от системата на средното образование в област Търговище: през 2007 г. са отпаднали 19.5%, а през 2011 г. - 15.3%.

Дял на преждевременно напусналите училище в % за област Търговище:

- През 2007 г. – 19.5%
- През 2008 г. – 21.8 %
- През 2009 г. – 20.9 %
- През 2010 г. – 18.7 %
- През 2011 г. – 15.3 %

По информация на Регионален инспекторат по образованието, гр. Търговище в община Търговище през 2014 година от училище са отпаднали 73 деца, в община Попово отпадналите ученици са 2 (0,01% от общия брой отпаднали ученици за областта - 128), а заминалите в чужбина – 24 (13,8% от общия брой ученици заминали в чужбина - 173). Реинтегрирани през настоящата учебна година са 1.

В община Антоново са отпаднали 3 ученика на възраст 16 години.

В община Опака няма отпаднали деца.

В община Омуртаг има добре изградена мрежа от детски и учебни заведения, която обхваща всички възрастови групи на задължителното обучение. На територията на общината функционират 2 начални и 6 основни училища, 1 прогимназия, 1 гимназия, 1 професионална гимназия, 6 целодневни детски градини с общо 30 групи. Голяма част от завършилите средно образование младежи продължават образованието си във висши учебни заведения. Има издадени: Заповед №36/15.01.2014 г. за създаване на Комисия за водене на регистър за уведомления и сигнали за нарушения по Закона за народната просвета и Заповед №37/15.01.2014 г. за създаване на регистър за уведомления и сигнали за нарушения по Закона за народната просвета. При постъпили уведомления и сигнали за преждевременно напуснали образователната система лица в задължителна училищна възраст се съставят констативни протоколи. През 2014 г. в Комисията са били подадени общо 5 сигнала от директори на училища за 28 лица в задължителна училищна възраст, които не посещават училище. По тези случаи комисията издаде констативни протоколи. Бяха извършени проверки по случаите и се проведеха срещи с учениците с цел тяхното връщане в училище.

Младежите, отпаднали от системата на образованието, нямат придобита степен на професионална квалификация и възможностите им за завръщане в системата на образованието са ограничени. За младите хора, навършили 16 години - неграмотни и слабограмотни, към дирекциите „Бюро по труда“ се осигурява обучение за ограмотяване по проекти, финансирани по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“. В община Търговище през 2014 година, младежите участвали в различни форми на обучение по различни схеми от Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“

са общо 291. Проведени са 2 срещи с общо 71 ученика между работодатели и професионални училища. По национална програма „Старт в кариерата“ и Оперативна програма „Развитие на човешки ресурси“ - „Старт в администрацията“ са назначени 14 младежи.

ПГТХВТ „Ал.Константинов“ гр. Търговище работи по проект „Нова възможност за моето бъдеще“. Над 100 са желаещите да се включат в младежка възраст и ще участват в процеса на валидиране. Успешно приключилите ще получат свидетелство или удостоверение за професионална квалификация.

Завършилите осми клас ученици със специални образователни потребности имат възможност да продължат обучението си в професионални паралелки за придобиване на I-ва степен професионална квалификация в ПГТХВТ „Ал.Константинов“ гр. Търговище и ПУИ „Д-р Петър Берон“ гр. Търговище. От следващата учебна година се планира да се приемат и ученици със специални образователни потребности в ПГТЛП гр. Попово по професията „шивач“ за първа степен професионална квалификация.

За осигуряване на възможност за придобиване на трудов стаж на безработни младежи, завършили висше образование, с цел улесняване прехода между образование и заетост в институции от публичната администрация, са включени, съответно по Национална програма „Старт в кариерата“ и по схема „Старт в администрацията“. Организиран са срещи със млади хора, завършващи средно образование, за информирание възможностите за трудовата им реализация.

В средните и в основните училища на община Попово, със съдействието на дирекция „Бюро по труда“, както и ученически клубове се работи ефективно и целенасочено за професионалното ориентиране на младите хора. Реализацията е далеч под очакванията по причини не по-различни от тези в национален мащаб.

Във връзка с действията на Агенцията по заетостта по Националния план за изпълнение на Европейската гаранция за младежта 2014 – 2020 г., в община Омуртаг през 2014 г. са консултирани за професионално развитие от трудовите посредници всички младежи до 29 години. През изминалата година Дирекция „Бюро по труда“ Омуртаг, чрез лицензирани институции организира и проведе обучения в професионално ориентиране на 19 безработни младежи. Широки възможности за избор на професионална квалификация предостави проект „Професионално обучение и мотивация за учене и труд с цел постигане на пригодност за заетост“, реализиран с клоновете на ДП „БЦПО“. Към придобиване на професионална квалификация, предхождано от обучение по ключова компетентност, получиха 2 безработни младежи от община Омуртаг.

През изминалата 2014 г. в Дирекция „Бюро по труда“ гр. Омуртаг се работи по следните програми, насочени изцяло към младежи до 29 годишна възраст:

- Национална програма „Старт на кариерата“ от ЗНЗ

Основната цел на тази програма е да бъдат осигурени възможности за придобиване на трудов стаж на безработни млади хора, завършили средно или висше образование, с цел улесняване на прехода от образование към заетост. Чрез тази програма в общинска администрация Омуртаг се осигури заетост на 7 младежи. През месец септември стартира новата процедура за 2014 г. В следствие на това в началото на 2015 г. от тази програма чрез Дирекция „Бюро по труда“ се възползваха още 8 души.

- Схема „Старт в администрацията“ от ОП РЧР

По тази схема се осигуряват кратковременни 9-месечни стажове на безработни младежи до 29 годишна възраст от групите в неравностойно положение на пазара на труда, със завършено висше образование, но без стаж по специалността. По тази схема през годината се осигури заетост на 4 души.

- Схема „Първа работа“ на ОП РЧР

Тази схема има за цел подпомагане старта в работната кариера на младежи до 29 години чрез осигуряване на обучение и последваща заетост, както и на стимули за работодателя при тяхното наемане. През 2014 г. по тази схема работиха 16 младежи по 4 договора с работодатели. Преди наемането им 7 от тези младежи преминаха обучение за професионална квалификация, а останалите 9 преминаха обучение по ключова компетентност „Умение за учене“.

За да се противодейства на нарастващата се младежка безработица, община Омуртаг работи активно по мерки за подкрепа на създаване на работни места. Временната заетост в публичния сектор се счита за важно средство за присъствие на пазара на труда, но в дългосрочен план е важно да се създадат устойчиви работни места. С цел запознаване с проблемите и приоритетите на микропредприятията, тяхната визия към търсещите работа младежи на територията на общината, се организират дискуссионни срещи с участието на служители на общинска администрация, представители на местния бизнес и младежи.

С цел завършване на образователна степен или придобиване на професионална квалификация, в училищата на територията на област Търговище освен дневна форма се организират и неприсъствени форми на обучение – самостоятелна, индивидуална, вечерна и задочна.

Популярността на неформалното учене е ограничена. Голяма част от младежите след приключване на формалното им учене не се възползват от възможностите на неформалното и това ги прави неконкурентноспособни на пазара на труда.

3. Младежка заетост

Съгласно действащото законодателство в република България на 15 години младият човек става трудоспособен, като започването на работа на по-ранна възраст е при условията на специална закрила. Насочването на политиките за развитие би подпомогнало кариерната ориентация и би облекчило включването на трудоспособните хора в системата на трудовата заетост. Тези от тях, които са без опит, квалификация и ниско образование, са в неблагоприятно положение и са най-засегнати от влошените икономически условия. Необходимо е да се положат усилия в посока на плавното преминаване от учебната скамейка към пазара на труда чрез разширяване на стажове и практики в държавния и частния сектор.

Често младите хора изпитват липса на необходимата информация за устройване на работа. Няма практика работодатели да инвестират в обучението и квалификацията на младите работници и служители. Голяма част от тях са демотивирани от предлаганото заплащане, както и от условията на работа, което ги превръща в потенциален ресурс на заетостта в сивата икономика.

По данни на Дирекция „Бюро по труда“ гр. Търговище към 31.12.2014 година регистрираните безработни са общо 3145 лица, като 417 от тях са регистрираните безработни младежи до 29 г., което представлява 13,3% от всички търсещи работа лица. От регистрираните младежи до 29 години, представителите на рискови групи са показани в следващата таблица:

Таблица 6

Групи	Брой
Начално и по-ниско образование	127
С намалена работоспособност	14
Самотен родител	3
Майки с дете до 3г.	30
От социални заведения	1
Освободени от места за лишаване от свобода	0

По данни на ДБТ – гр. Търговище

Равнището на безработица сред младите хора към 31.12.2014 г. в община Попово е 10,4%, като 0,6% от общия брой е на възраст до 19 години, а от 20 до 29 години е 9,8%. Общо регистрираните младежи са 294. За нерегистрираните е трудно да се предположи. Голяма част от тези млади хора не са в общината, а в други градове и в чужбина.

От регистрираните младежи до 29 години, представителите на рискови групи са показани в следващата таблица:

Таблица 7

Регистрирани младежи	До 19 г.	От 20 до 24 г	От 25 до 29 г.	Общо
Висше образование	0	12	30	42
Средно образование	7	72	80	159
В т.ч. средно професионално образование	5	43	58	106
Основно образование	7	14	22	43
Начално и по-ниско образование	4	18	28	50
С намалена работоспособност	0	2	7	9
Самотни родители	0	0	1	1
Майки с деца до 3 години	3	3	16	22
От социални заведения	0	0	0	0

По данни на ДБТ –гр.Попово

По образователен ценз най-голям е делът на младежите със средно образование /54,1 %/. На второ място по брой са лицата с основно и по-ниско образование /31,6 %/, т.е. близо една трета от всички регистрирани млади хора. Те напускат образователната система преди да са завършили основно образование, а в селата дори след началния етап. Относно възможностите им за средно образование - такива съществуват единствено в общинските центрове. Горепосоченото и негативната демографска картина са основна причина за закриване на редица образователни единици. Голяма част от младежите с нисък образователен ценз са с адрес на местоживеене извън общинския център. Тези младежи са от маргинализирани социални групи и ниското им образование и изпадането им в социална изолация се явяват сериозна пречка за реализирането им на пазара на труда. На трето място са младите хора с висше образование /14,3 %/, при които шансовете за устройване на работа са най-големи. По отношение на рисковите групи най-голям процент заемат младежите от категория «Майки с деца до 3 години» - 7,5 %, следвани от младежите с намалена работоспособност – 3,1 %.

В община Опака регистрираните безработни младежи са 158 лица или 18 % от общия брой регистрирани безработни.

Равнището на безработица за Дирекция „Бюро по труда“ гр.Омуртаг по предварителни данни към 31.12.2014 г., изчислено на база икономически активно население възлиза на 31,9%. За община Антоново този показател е 45,7%, а за община Омуртаг 28,5%.

Безработните младежи в края на м. декември са 9,7% от регистрираните 3 084 безработни лица в Дирекция "Бюро по труда" гр. Омуртаг. В община Антоново те са 11,1% от регистрираните 890 търсещи работа лица, а в община Омуртаг са 9,0 % от всичките 2 194 регистрирани безработни.

Съпоставяйки тези стойности с показателя за област Търговище - 11,1 %, регион Русе - 12,2% и общо за страната 16,7% е видно, че в двете общини на Дирекция „Бюро по труда“- Омуртаг в по-малка степен се отразяват проблемите в реализацията на младите хора.

Тенденцията за последните 6 месеца е обичайна за есенните месеци и е на

нарастване на броя регистрирани младежи. „Обичайна“ тъй като това е периода, в който младежите вече са получили с дипломите си за завършено средно или висше образование. Някои от тях през летните месеци са кандидатствали за по висша степен на образование, самостоятелно са си търсили работа или просто са си почивали.

По-съществени са измененията в броя регистрирани младежи разгледани в периода от няколко предходни години. И тенденцията, която се очертава е на рязък спад в регистрираните безработни младежи в годините 2008 и 2009, запазване на броя и дела /с обичайните сезонни колебания/ през годините от 2010 до 2012, и отново тенденция на лек, но постоянен спад на броя търсещи работа младежи през 2013 и 2014 г. Като основни фактори за това са вече несезонната трудова миграция и негативната демографска картина в двете общини.

Групи в неравностойно положение (брой младежи до 29 г.)

Групата на младежите до 29 г. е една от оформените неравностойните групи на пазара на труда. В Дирекция „Бюро по труда“ гр. Омуртаг към 31.12.2014 г. броят им е 297 и са 9,6% от всички регистрирани безработни.

За община Антоново: 99 бр. или 11,1% от всички регистрирани безработни.

За община Омуртаг: 198 бр. или 9,0% от всички регистрирани безработни.

Но младежите са дял и в останалите групи в неравностойно положение на пазара на труда, което допълнително затруднява реализацията им.

Безработни лица с основно и по-ниско образование

Младежите до 29 г. в тази група са 131 бр. или 7,1% от всички безработни с основно и по-ниско образование и 44,1 % от всички регистрирани младежи.

За община Антоново: 55 бр. или 11,7% от всички безработни с основно и по-ниско образование и 55,5 % от всички регистрирани младежи

За община Омуртаг: 76 бр. или 5,5% от всички безработни с основно и по-ниско образование и 38,4 % от всички регистрирани младежи.

Безработни лица без квалификация и специалност

Младежите до 29 г. в тази група са 180 бр. или 9,2% от всички безработни без квалификация и специалност и 60,6 % от всички регистрирани младежи.

За община Антоново: 74 бр. или 14,3% от всички безработни без квалификация и специалност и 74,8 % от всички регистрирани младежи.

За община Омуртаг: 106 бр. или 7,4% от всички безработни без квалификация и специалност и 53,5 % от всички регистрирани младежи.

Безработни лица с намалена работоспособност/увреждания

Младежите до 29 г. в тази група са 7 бр. или 4,9% от всички безработни с намалена работоспособност/увреждания и 2,4 % от всички регистрирани младежи.

За община Антоново: 2 бр. или 5,9% от всички безработни с намалена работоспособност/увреждания и 2,0 % от всички регистрирани младежи.

За община Омуртаг: 5 бр. или 4,5% от всички безработни с намалена

работоспособност/увреждания и 2,5 % от всички регистрирани младежи.

Продължително безработни лица

Младежите до 29 г. в тази група са 78 бр. или 3,9% от всички продължително безработни лица и 2,6 % от всички регистрирани младежи.

За община Антоново: 42 бр. или 42,4% от всички продължително безработни лица и 2,5% от всички регистрирани младежи.

За община Омуртаг: 36 бр. или 2,6% от всички продължително безработни лица и 18,2 % от всички регистрирани младежи.

Най-много регистрирани младежи в ДБТ-Омуртаг има със специалности от областта на техниката и технологиите, и икономика. При безработните лица със средно професионално образование преобладават младежите завършили Професионалната гимназия по транспорт и лека промишленост в града със специалност монтьор и моделиер.

За второто шестмесечие на 2014 г. могат да се изведат **следните тенденции:**

Входящ поток:

- регистриране на младежи, завършили средното си образование и не желаещи да продължат в по-горна степен;
- регистриране на младежи, завършили етап от висшето си образование, желаещи включване в заетост на пазара на труда;
- регистриране на млади хора, реализирали се на пазара на труда, но освободени от работа по независещи от тях причини, по инициатива на работодателите;
- регистриране на млади хора след изтичане на срока на определени санкции в дирекция „Бюро по труда“.

Изходящ поток:

- Кандидатстване с последващо включване в заетост по схема „Старт в администрацията“ от Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“ и Национална програма „Старт на кариерата“;
- Включване в заетост по обявени несубсидирани работни места;
- Участие в организирана трудова борса през месец март, с последваща трудова заетост;
- Участие в ново стартиращи проекти и програми, финансирани от ДБ.

4. Икономическа активност и предприемачество

Мнозинството млади хора на територията на област Търговище имат желание да развият собствен бизнес, независимо от силната конкуренция. Те се нуждаят от подкрепа както при стартирането, така и при развиването на самостоятелен бизнес.

Чрез посредничеството на ДБТ Търговище през 2014 г. са устроени на работа на несубсидирани работни места /първичен пазар/ 385 младежи, по програми от Закона за насърчаване на заетостта са включени 92, а по насърчителни мерки – 18 младежи. По различни схеми и проекти на Оперативна програма «Развитие на човешките ресурси» са намерили реализация 36 млади хора. През 2014 г. в курсове за повишаване на квалификацията са участвали 5 младежи; в програми за заетост, в които заетостта е предшествана от обучение по част от професия са включени 19 младежи.

От всички заети в община Попово, около 32 % са млади хора. 165 младежи са устроени на работа чрез ДБТ Попово. 19 лица са включени в обучение по проект «Шанс за работа», 9 младежи в мерки за обучение и заетост по ЗНЗ. В община Попово броят на младите хора участвали в курсове и др. форми за квалификация и преквалификация са 28. Тенденциите за 6 месечен период се изразяват в едно незначително повишаване броя регистрирани младежи до 29 г. през месеците януари и февруари и понижаване на техния брой през останалите месеци. Понижаването ще бъде обусловено от активизиране на стопанските субекти на първичен пазар на труда през пролетните месеци изразяващо се в повишаване търсенето на работна ръка, с предпочитание – младежи до 29 г. и стартиране на програмите и мерките по Закона за насърчаване на заетостта и Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“. Ще се увеличи и броя на започналите работа млади хора на обявени работни места в EURES мрежата.

Устроените на работа младежи от Дирекция „Бюро по труда“ гр.Омуртаг през 2014 г. са:

Общо постъпили на работа - 257 лица.

Започнали работа с прякото посредничество на ДБТ-Омуртаг – 237 лица от тях:

- на първичен пазар на труда - 138 бр.
- по мерки за заетост от Закона за насърчаване на заетостта - 8 бр.
- по програми за заетост от ЗНЗ - 44 бр.
- по схеми на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“- 47 бр.

По общини обслужване от Дирекция „Бюро по труда“ гр. Омуртаг:

За община Антоново:

Общо постъпили на работа - 61 бр.

Започнали работа с прякото посредничество на Филиал Антоново на ДБТ-Омуртаг - 59 бр., като от тях:

- на първичен пазар на труда - 26 бр.
- по мерки за заетост от Закона за насърчаване на заетостта - 0 бр.
- по програми за заетост от ЗНЗ - 27 бр.
- по схеми на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“- 6 бр.

За община Омуртаг:

Общо постъпили на работа - 196 души, от тях с висше образование 24.

Започнали работа с прякото посредничество на ДБТ-Омуртаг - 178 бр. от тях:

- на първичен пазар на труда - 112 бр.
- по мерки за заетост от Закона за насърчване на заетостта - 8 бр.
- по програми за заетост от ЗНЗ - 17 бр.
- по схеми на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“- 41 бр.

От наетите през годината младежи 33,5% са с работническа професия, 19% са специалисти /преобладават наетите с икономически и технически специалности, следвани от специалистите в образованието/ и 47,5% са с професионална квалификация.

През изминала 2014 г. в Дирекция „Бюро по труда“ гр. Омуртаг се работеше по следните програми насочени изцяло към младежите до 29г.:

Национална програма „Старт на кариерата“ от ЗНЗ

Основната цел на програмата е да бъдат осигурени възможности за придобиване на трудов стаж на безработни младежи, завършили средно или висше образование, с цел улесняване на прехода между образование и заетост.

Дирекция „Бюро по труда“ чрез програмата осигури заетост на 12 младежи в двете Общински администрации и в Областна дирекция „Земеделие“. През м. септември стартира новата процедура за 2014 г., след която ще бъдат наети в началото на 2015 г. още 8 младежи.

Схема „Старт в администрацията“ от ОП РЧР

Осигурява кратковременни 9-месечни стажове на безработни младежи до 29-годишна възраст от групите в неравностойно положение на пазара на труда, със завършено висше образование, но без стаж по специалността. Схемата през годината осигури заетост в Дирекция „Бюро по труда“ гр. Омуртаг на 4 младежи.

Схема „Първа работа“ на ОП РЧР

Подпомага старта в работната кариера на младежи до 29 години чрез осигуряване на обучение и последваща заетост, както и на стимули за работодателя при тяхното наемане. По схемата през годината работиха 16 младежи по 4 договора с работодатели.

При младежите безработицата се дължи основно на липсата на работни места на реалния пазар на труда в общините и също така на търсенето от работодателите на работната сила с подходяща квалификация и професионален опит. Същевременно младите хора са предпочитани, когато работодателя няма изисквания свързани с квалификация и опит.

Въпреки сравнително ниския брой безработни младежи на местно ниво се наблюдават своеобразни етнически модели на поведение и при повечето млади жени регистрацията в ДБТ въобще не е свързана с търсенето на работа. Те заявяват, че имат малки деца /дори тези деца да ходят на детска градина или на училище/ и не е възможно да работят или, че други членове на семейството няма да ги пуснат да работят и целта са само помощи и „детски“. Проявяват желание да започнат работа в населеното място - обикновено по програми към общинските администрации за да не пътуват до

местоработата намираща се в областния или общинските центрове.

През 2014 г. схема „Първа работа“ на ОП РЧР даде възможност 16 младежи да започнат работа при 3 работодателя, като преди това 7 от тях преминаха обучение за професионална квалификация, а 9 младежи преминаха обучение по ключова компетентност „Умение за учене“.

Широки възможности за избор на професионална квалификация предостави проект „Професионално обучение и мотивация за учене и труд с цел постигане на пригодност за заетост“ реализиран с клоновете на ДП „БГЦПО“. Към придобиване на професионална квалификация по проекта интерес проявяват предимно млади хора. През 2014 г. професионална квалификация предхождано от обучение по ключова компетентност получиха 5 безработни младежи до 29 г. / 2-ма от община Омуртаг и 3-ма от община Антоново/.

В професионално ориентиране от лицензирани институции на безработни лица, проведено през годината от Дирекция „Бюро по труда“ гр. Омуртаг бяха включени 19 младежи.

В връзка с действията на Агенцията па заетостта по Националния план за изпълнение на Европейската гаранция за младежта 2014 - 2020 г. общо през 2014 г. консултирани за професионално развитие от трудовите посредници са всички младежи до 29 г. От наетите през годината младежи 33,5% са с работническа професия, 19% са специалисти /преобладават наетите с икономически и технически специалности, следвани от специалистите в образованието/ и 47,5% са с професионална квалификация.

В община Търговище през 2014 година, младежите участвали в различни форми на обучение по различни схеми от Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“ са общо 291. Проведени са 2 срещи с общо 71 ученика между работодатели и професионални училища. По национална програма „Старт в кариерата“ и Оперативна програма „Развитие на човешки ресурси“ - „Старт в администрацията“ са назначени 14 младежи.

За лица от областта, навършили 16 години, неграмотни и слабограмотни, се осигурява обучение за ограмотяване по проекти, финансирани по оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“. Като пример може да се посочи действащият към момента проект „Нов шанс за успех“. През 2012 г. по този проект успешно бяха обучени 58 възрастни лица. През втори етап на проекта (2013 г.) обучението беше прекъснато. През 2014 година 2 училища на територията на областта кандидатстват за продължаване на дейностите на проекта.

ПГТХВТ „Ал.Константинов“ гр. Търговище работи по проект „Нова възможност за моето бъдеще“. Над 100 са желаещите да се включат в младежка възраст и ще участват в

процеса на валидиране. Успешно приключилите ще получат свидетелство или удостоверение за професионална квалификация.

Завършилите осми клас ученици със специални образователни потребности имат възможност да продължат обучението си в професионални паралелки за придобиване на I-ва степен професионална квалификация в ПГТХВТ „Ал.Константинов“ гр. Търговище и ПУИ „Д-р Петър Берон“ гр. Търговище. От следващата учебна година се планира да се приемат и ученици със специални образователни потребности в ПГТЛП гр. Попово по професията „шивач“ за първа степен професионална квалификация.

За осигуряване на възможност за придобиване на трудов стаж на безработни младежи, завършили висше образование, с цел улесняване прехода между образование и заетост в институции от публичната администрация, са включени, съответно по Национална програма „Старт в кариерата“ и по схема „Старт в администрацията“. Организиран са срещи със млади хора, завършващи средно образование, за информирание възможностите за трудовата им реализация.

В средните и в основните училища на община Попово, със съдействието на дирекция „Бюро по труда“, както и ученически клубове се работи ефективно и целенасочено за професионалното ориентиране на младите хора. Реализацията е далеч под очакванията по причини не по-различни от тези в национален мащаб.

Във връзка с действията на Агенцията по заетостта по Националния план за изпълнение на Европейската гаранция за младежта 2014 – 2020 г., в община Омуртаг през 2014 г. са консултирани за професионално развитие от трудовите посредници всички младежи до 29 години. През изминалата година Дирекция „Бюро по труда“ Омуртаг, чрез лицензирани институции организира и проведе обучения в професионално ориентиране на 19 безработни младежи. Широки възможности за избор на професионална квалификация предостави проект „Професионално обучение и мотивация за учене и труд с цел постигане на пригодност за заетост“, реализиран с клоновете на ДП „БЦПО“. Към придобиване на професионална квалификация, предхождано от обучение по ключова компетентност, получиха 2 безработни младежи от община Омуртаг.

През изминалата 2014 г. в Дирекция „Бюро по труда“ гр. Омуртаг се работи по следните програми, насочени изцяло към младежи до 29 годишна възраст:

- Национална програма „Старт на кариерата“ от ЗНЗ

Основната цел на тази програма е да бъдат осигурени възможности за придобиване на трудов стаж на безработни млади хора, завършили средно или висше образование, с цел улесняване на прехода от образование към заетост. Чрез тази програма в общинска администрация Омуртаг се осигури заетост на 7 младежи. През месец септември стартира новата процедура за 2014 г. В следствие на това в началото на 2015 г. от тази програма чрез Дирекция „Бюро по труда“ се възползваха още 8 души.

- Схема „Старт в администрацията“ от ОП РЧР

По тази схема се осигуряват кратковременни 9-месечни стажове на безработни младежи до 29 годишна възраст от групите в неравностойно положение на пазара на труда, със завършено висше образование, но без стаж по специалността. По тази схема през годината се осигури заетост на 4 души.

- Схема „Първа работа“ на ОП РЧР

Тази схема има за цел подпомагане старта в работната кариера на младежи до 29 години чрез осигуряване на обучение и последваща заетост, както и на стимули за работодателя при тяхното наемане. През 2014 г. по тази схема работиха 16 младежи по 4 договора с работодатели. Преди наемането им 7 от тези младежи преминаха обучение за професионална квалификация, а останалите 9 преминаха обучение по ключова компетентност „Умение за учене“.

За да се противодейства на нарастващата се младежка безработица, община Омуртаг работи активно по мерки за подкрепа на създаване на работни места. Временната заетост в публичния сектор се счита за важно средство за присъствие на пазара на труда, но в дългосрочен план е важно да се създадат устойчиви работни места. С цел запознаване с проблемите и приоритетите на микропредприятията, тяхната визия към търсещите работа младежи на територията на общината, се организират дискуссионни срещи с участието на служители на общинска администрация, представители на местния бизнес и младежи.

В община Търговище по Национална програма за младежта, подпрограма: Развитие на мрежата от МИКЦ са консултирани 27 човека за развитие на собствен бизнес. 100 младежа са получили услуги за професионално ориентиране и развитие. През годината, по график на Младежки информационно-консултантски център, са предоставени услуги в подкрепа на личностното развитие на младите хора, вкл. жизнени умения чрез по-нататъшно укрепване на капацитета на МИКЦ – индивидуални и групови консултации, тренинги, клуб „Журналистика“. Проведено е обучение на млади хора за стартиране и управление на собствен бизнес.

5. Достъп до информация и услуги

Въпреки масовото навлизане на информационни технологии в бита и в работата, достъпът до информация на младите хора все още е ограничен. Публичните услуги в подкрепа на младите хора все още не са с необходимото качество и не достигат до всички нуждаещи се, особено до младите роми и младежите в малките населени места.

Относителен дял на домакинствата в област Търговище с достъп до интернет в % (по данни на НСИ):

- През 2009 г. – 21.0%
- През 2010 г. – 20.2 %
- През 2011 г. – 24.3 %
- През 2012 г. – 38.3%

Относителен дял на домакинствата в област Търговище с достъп до интернет между 16 – 74 г. използвали регулярно интернет в % (по данни на НСИ):

- През 2009 г. – 35.9 %
- През 2010 г. – 31.5 %
- През 2011 г. – 35.5 %
- През 2012 г. – 37.5%

Младите хора от общините на област Търговище имат достъп до информация чрез Информационния център, местните медии, кметствата на селата, библиотеките към читалищата, които разполагат с безплатен Интернет, и чрез младежките клубове. Улесненият достъп до информация обаче не съдейства за решаване на проблема с липсата на възможности за заетост, осигуряваща доходи – най-съществената потребност. В община Търговище по Национална програма за младежта, подпрограма: Развитие на мрежата от МИКЦ са проведени 20 консултации и са консултирани 800 млади хора за развитие на собствен бизнес. Насърчени и подпомогнати са 110 талантиви младежи. Получили информация, удовлетворяваща интересите и потребностите им са 150 младежи. През годината, по график на Младежки информационно-консултантски център, са предоставени услуги в подкрепа на личностното развитие на младите хора, вкл. жизнени умения чрез по-нататъшно укрепване на капацитета на МИКЦ – индивидуални и групови консултации, тренинги, клуб „Журналистика“. Проведено е обучение на млади хора за стартиране и управление на собствен бизнес. В БМЧК Търговище са проведени обучения обхванали 567 младежи. През изминалата година Регионална библиотека „П. Стъпов“ Търговище ежесечно организира информационен ден за презентиране на Информационни бази данни „Образование“ по предварително изготвен график с училищата.

От 2010 г. в резултат на инициативата „Глобални библиотеки“ в град Омуртаг и в селата Камбурово, Врани кон, Пъдарино, Обител, Плъстина се оборудваха компютърни зали със свободен режим на ползване и достъп до интернет. Тези зали се ползват предимно от младите хора. Все още има населени места в общините, в които поради ограничения на релефа няма интернет-покритие. Младите хора в тези села са практически изолирани и това създава проблем в задържането им в съответните населени места. По-голямата част от населението на община Омуртаг живее в селата (2/3 от населението). Ето защо дейностите на общинската администрация не са концентрирани само в общинския център. Общинска администрация Омуртаг съдейства, организира и провежда информационни кампании, касаещи проблемите на младите хора в сфери като: здравеопазване, безработица, образование, емиграционни нагласи и др. При провеждане на тези кампании се използват презентационни материали, брошури, диплянки и пр. Към структурата на общинска администрация Омуртаг са назначени 15 здравни работници. Те работят в здравните кабинети към училища и детски градини като

по график обхождат всички детски и учебни заведения на територията на общината. Работата на здравните работници включва не само даване на първа долекарска помощ, но и изнасяне на лекции и обучения на деца и ученици по теми, касаещи здравословния начин на живот, превенция на ХИВ/СПИН и болести предавани по полов път, борба със зависимостите и пр. През 2014 г. се проведеха дискуссионни срещи с участието на здравни работници, експерти в направление Образование, представители на училищата и спортните клубове, младежи и ученици с цел обсъждане на теми, свързани със здравословния начин на живот на подрастващите. През летния сезон се организира обучителен семинар на здравните работници с цел запознаване с промените в нормативната уредба и изискванията по извършваната от тях здравна дейност.

Община Омуртаг с активното включване на училищата проведе дискуссионни срещи с ученици и младежи под надслов „Да избира професия“. Те имаха за цел да се създаде конструктивен диалог между младите хора и общинската администрация, насочване вниманието на младежите към търсени на пазара на труда професии. Служителите на администрацията дават методическа указания и консултират младежи, занимаващи се със земеделие.

На територията на община Омуртаг в над 60% от населените места има действащи читалища. Всички читалища разполагат със собствени библиотеки, като фондовете се попълват предимно от субсидии и чрез проекти за допълващи целеви субсидии. Част от читалищата – предимно в по-големите населени места, имат достъп до Интернет. Наблюдава се трайна тенденция за оборудване на читалищата с компютърна и друга офис техника. Оборудвани с компютърна техника и интернет достъп, читалищата се превърнаха в любимо място за сбирка на младите хора, особено по селата. През изминалата година се увеличи броят на художествените колективи към читалищата, като най-многобройни са детските състави и групите за автентичен фолклор. Възстановява се традицията за провеждане на Общински прегледи и фестивали. Читалищата поддържат традицията за отбелязване на значими национални събития, като основни партньори в тях са кметствата и училищата.

6. Гражданска активност на младите хора:

Стратегически подход в работата на образователните институции в област Търговище е наред с оползотворяването на свободното време на учениците да се издирват и развиват ученици с изявени заложби и талант. Обединеният детски комплекс – Търговище целогодишно реализира занимания в постоянни форми за около 550 млади хора в областта на науката, гражданското образование, изкуствата и спорта. Работата в тези направления се насочва към надграждане на получените знания в училище и развитие на дарованията на всеки ученик. Системно се предоставят възможности за участия в конкурси и състезания на различни нива – регионално, национално и международно. Освен това се реализира общуване на територията на населеното място

между връстници, които имат сходни интереси и това допринася за неформалното образование на младежите. Младежи на възраст 15-18 години са включени предимно в клубовете по тенис на корт, тенис на маса, мажоретен състав, в групите по изобразително изкуство и екоклуба.

С цел реализиране гражданската активност на учениците към комплекса функционира Търговишки ученически парламент, форма за ученическо самоуправление на общинско ниво. В ученическия парламент членуват ученици от гимназиален етап от училищата на община Търговище. Дейността им е уредена с правилник. Броят на учениците е 18-20 човека, като част от тях не членуват в училищните парламенти, т. е. членството им е продиктувано от лично желание.

Младежите участват и реализират дейности в областта на гражданското образование. Осъществяват публични прояви за учениците по различни поводи, като част от тях са с традиционен характер. В хода на дейността, младите участват в национални срещи и преминават обучения за изграждане на лидерски умения. Участват при организацията на общински, областни и национални прояви, които се провеждат на територията на област Търговище.

За изразяване на гражданската позиция в младите хора съществено значение имат изградените в училищата ученически съвети. В тези организации учениците вземат участие във вземането на решения във връзка с училищния живот и се интегрират пълноценно в училищната общност.

Израз на гражданската активност на младите хора е участието на училищата в национални и международни кампании и инициативи. Значими примери са: „Младежка борса за „идеи“, група във „Фейсбук“ за позитивните хора и Клуб „Евронавигатор“ – информационно студио с използване на ИКТ на тема: „Ние и Европа“ на II СОУ „Проф. Никола Маринов“ гр. Търговище, където е предоставена възможност на младите хора в полза на обществото да споделят своите предложения и идеи; ученици от I СОУ гр. Търговище участват в онлайн проект в платформата Twinning, където заедно с партньори от Франция и Белгия изучават творчеството на Шекспир; кампания „Денят на Земята“ и „Часът на Земята“; изяви на ПТА „Северняче“ гр. Попово и „Шарено герданче“ гр. Търговище; създадените условия за организиране на свободното време на учениците в Прогимназия – гр. Омуртаг с групи за извънкласна дейност – Радио „Междучасие“ и кръжоци „Радиожурналистика“; участие на професионалните гимназии в проект „Ученически практики“ с включени и ученици със специални образователни потребности; АНТИ –СПИН кампании на училищата и др.

Работата по направления в областта на науката, гражданското образование, изкуствата и спорта с цел надграждане на получените знания в училище и развитието на дарованията на всеки ученик е силно застъпена в дейностите на Обединен детски комплекс – Търговище.

По-важни дейности в тази връзка са: участие на представители от Търговищкия ученически парламент в XV Национална пролетна сесия на българските детски и младежки парламенти - м. април, град Варна; в периода 12-14 юни 2015 г. в Търговище ще се проведе Трети кръг на *Републиканския шампионат по приложно колоездене по правилата на ФИА*. Шампионатът по приложно колоездене е включен в Спортния календар на НДПК "Младежта за безопасност на движението – 2015г." Той по правилата на ФИА се провежда с методическата подкрепа на СБА, МВР, БЧК и Националния дворец на децата, а учениците от Търговищкия ученически парламент са едни от организаторите.

Развитието на талантиливи млади хора в областта на науката, изкуството и спорта се насърчава посредством участия в международни и национални конкурси, фестивали, олимпиади и състезания.

Продължава работата по стартирания от месец януари 2012 г. проект „Подобряване на качеството на образованието в средишните училища чрез въвеждане на целодневна организация на учебния процес“ по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“ с продължителност на работа 36 месеца. Управляващ орган е Министерство на труда и социалната политика, а междинно звено е Главна дирекция „Структурни фондове и международни образователни програми“ в Министерство на образованието и науката. Целта на проекта е да се подпомогне процесът на ефективно въвеждане на целодневната организация на учебния процес за ученици от I до VIII клас.

Очакваните резултати от работата при така структурираната целодневна организация на обучение са:

- ограничаване рисковете за отпадане от училище поради затруднения в усвояването на учебното съдържание;
- подобряване материалната база на средишните училища и осигуряване на подходяща образователна среда;
- създаване възможност за общуване и опознаване между ученици от различни социални, етнически и културни общности;
- създаване възможност за развитие личността на ученика в мултикултурна и конкурентна среда чрез специално подбрани дейности, включени в целодневната организация на учебния процес.

Младежките организации все още не се възприемат като среда за гражданска изява на младите хора. Те проявяват значителен интерес към спортните клубове и фен клубовете на професионалните отбори. Напоследък много привлекателни за младите започват да стават танцовите клубове, където отиват от една страна да спортуват, а от друга да се забавляват. Също така предпочитат да се изявяват в неформални среди - събирания с приятели, спортни мероприятия, интернет клубове, интернет форуми и чатове.

Делът на младежите, които не се интересуват от политика, расте с всяка изминала година. Все още държавните и общински органи не предлагат ефективно действащи механизми за отразяване на младежкото мнение при вземане на политически и социални решения, имащи отношение към тях.

Мисленето сред младите хора за гражданска инициативност като „нещо безсмислено и губещо време“ е сериозна заплаха за демократичните механизми в бъдеще. Диалогът с младите хора на регионално, областно и общинско ниво по въпроси, които ги засягат, все още не е структуриран за разлика от установените Европейски модели. Ето защо:

Целите на гражданското образование в училище са насочени към личностното развитие и подготовката на младия човек за социалната му реализация. Главната цел на това образование е да подпомага развитието и утвърждаването на младия човек като гражданин, който е автономна свободна личност, способна да поема отговорност за себе си и за другите.

Гражданското образование е насочено към изграждане на социалната култура на учениците, която дава знания за ценностите, институциите, механизмите и процедурите на демократичното общество и изгражда умения за тяхното прилагане.

Основните принципи са:

- зачитане на човешкото достойнство и равните неотменими права;
- плурализъм и толерантност;
- достъпност до основните постижения на световната култура;
- личностно отношение, аргументираност и убеденост, творческо и критично мислене.

Гражданското образование е система от дейности, насочени към работа за формиране личността на ученика. Провеждат се разговори, беседи и игри, използват се презентации, филми и се разглеждат теми по „Гражданско образование“ в часа на класа, с цел усвояване от учениците на социални знания и умения за отстояване на правата, изпълнение на задълженията и поемане на отговорности като членове на обществото; за формиране на гражданска ангажираност у учениците, мотивация за труд и опазване на околната среда; повишаване на знанията за здравословния начин на живот и развиване на умения, които водят към здраве.

На територията на областта всички ученици, включени в учебния процес, изучават гражданско образование в задължителна подготовка, а част от тях и в задължителноизбираема подготовка и извънкласни и извънучилищни дейности. Осъществява се от VIII до XII клас чрез предметите от КОО „Обществени науки и гражданско образование“ История и цивилизация, География и икономика, Философия (психология и логика, етика и право, философия) и Свят и личност.

Гражданското образование е онази част от образователния процес, която в изпълнение на гражданската мисия на образованието е насочена към изграждане на социалната култура на учениците: тя дава знания за ценностите, институциите, механизмите и процедурите на демократичното общество и изгражда умения за тяхното прилагане. То е система от дейности, насочени към работа за формиране личността на ученика. В часа на класа се провеждат разговори, беседи и игри, използват се презентации, филми и се разглеждат теми по „Гражданско образование, с цел усвояване от учениците на социални знания и умения за отстояване на правата, изпълнение на задълженията и поемане на отговорности като членове на обществото.

По направление Гражданско образование и обучение, както и за формиране на житейски умения, през 2014/2015 учебна година са реализирани следните по-значими дейности:

❖ **В Прогимназия „Даки Йорданов” гр. Омуртаг:**

- Провеждане на срещи на учениците от VIII клас в училището с представители на РУ на МВР, Районен съд и Дирекция „Бюро по труда” - гр. Омуртаг, на които са обсъдени актуални въпроси и проблеми на младежта;

❖ **В ПГТХВТ „Алеко Константинов” гр. Търговище:**

- Участниците в клуб „Млад журналист”, поддържащи активна връзка с Асоциация „Ная”, проведоха занятия с ученици от различни класове за наркотиците и трафика на хора под надслов „Ученици обучават ученици”;

- Кампания на КНСБ „Моето първо работно място” с основна цел запознаване на зрелостниците с основните трудови, социални и осигурителни права, развиване на гражданското самосъзнание на завършващите средните училища; прехода от училище към пазара на труда, успешната адаптация на учениците към света на труда; мерките срещу разрастването на сивата икономика; кариерното развитие на дванадесетокласниците випуск 2015 година;

- През месец декември беше проведена благотворителна акция. Събраните дрехи и средства бяха подарени на децата от Дома за деца, лишени от родителски грижи в града.

❖ **В II СОУ „Проф.Никола Маринов” гр. Търговище:**

- Ден на отворените врати – посещение в Областната администрация в Търговище;

- Под наслов "Заедно за Земята" - стартира кампанията за Деня на Земята – 22 април;

- Участие в Национална кампания под мото „Да върнем вярата в доброто”, организирана от Съюза на работодателите в системата на народната просвета;

- Наблюдение на Европейската комисия и процеса на вземане на решения в ЕС – Брюксел;

- Социално предприемачество: Да решим проблемите заедно – професия социален предприемач „Изучаване на методи и начини за учене по география в различните училища“;

- Моите права и задължения като гражданин на ЕС;
- Европейска коледна дискотека – организирана от клуб Евронавигатор;
- Конкурс за есе на тема „Да превърнем стените в мостове“ за отбелязване на 25-годишнината от падането на Берлинската стена.

❖ **В Гимназия „Христо Ботев“ гр. Попово:**

- Провеждане на международна среща в България по проект „Стани по-толерантен чрез знания“;

- Участие инициативата на Европейския социален и икономически комитет „Вашата Европа, Вашето мнение“ в Брюксел;

- Участие в Академия по проект ACES „Различният в мен и извън мен: „Аз и другите“;

- Участие в Националния поход „По стъпките на четата на Таньо Войвода“ и прегледите на маршовата и строева песен.

❖ **В ОУ „Любен Каравелов“ гр. Попово:**

- Посещение на Информационното бюро на ЕП в София;

- Участие в кампанията „Отново на училище“ на Информационния център на Европейския съюз в координация с МОН. В рамките на инициативата на Европейската комисия „Отново на училище“ с учениците от 8 ми клас беше проведен урок, посветен на Европа и среща с г-н Деан Русев, старши експерт в Община Попово и възпитаник на училището. Той сподели впечатления от посещението си в Европейския парламент в Брюксел.

❖ **В СОУ „Васил Левски“ гр. Опака, община Опака, област Търговище:**

- Участие в Националния кръг на олимпиадата по гражданско образование.

❖ **В I СОУ „Св. Седмочисленици“ гр. Търговище:**

- Работа с Европейските дневници при провеждане час на класа, посветен на Европа и Европейския съюз;

- Работа по програмата „Джунър Ачийвмънт“ – предприемачество – „Европа и аз“;

- Работа по международния проект на подпрограма Коменски „Твоята Европа: демократично създаване и споделяне“ по програма Учене през целия живот;

- Работа в клубовете по Сексуално и репродуктивно здравно образование, Знам и мога, Млад журналист, Английски без граници, Езиците на Европа, Млад DJ, ИТ академия, Web@School, Програмиране и Web дизайн;

- Ученици от I СОУ „Свети Седмочисленици“ изготвиха произведения на приложното изкуство за БЛАГОТВОРИТЕЛНАТА ИЗЛОЖБА БАЗАР, която се състои от 7 до 14 април в Регионална библиотека „Петър Стъпов“. Продуктите на приложното изкуство са рисунки, арт пана, рисунки с техника „ебру“, стъклописи-витраж, изделия, изработени в час по домашен бит и техника - чукчета и закачалки, картини с природни материали, ваза с цветя, която е изрисувана и облепена с техника колаж;

- „Не на тормоза!“, казаха учениците от I СОУ „Св.Седмочисленици“ на 26 февруари, известен като „Ден на розовата фланелка“;

- СМС с текст „Обичам те, татко“ бе оригиналната идея на учениците от IX в клас да се включат в „Седмицата на бащата“.

❖ **В СОУ за ДУС „Св. Иван Рилски“ гр. Търговище:**

- Съвместно с РЗИ-гр. Търговище беше осъществена по рубрика „Физическо здраве“ презентация на тема: „Солта вредна или полезна“;

- Кампания на КНСБ „Моето първо работно място“ с основна цел запознаване на зрелостниците с основните трудови, социални и осигурителни права, развиване на гражданското самосъзнание на завършващите средните училища; прехода от училище към пазара на труда, успешната адаптация на учениците към света на труда; мерките срещу разрастването на сивата икономика; кариерното развитие на дванадесетокласниците випуск 2015 година;

❖ **В ПГСС гр. Попово:**

- Отбелязване на Деня за борба с ХИВ и СПИН, на 14 февруари и Ден без тютюнев дим и Обучение за оказване на първа помощ;

- Дарителска акция за 1 март- мартеници, лакомства и дрехи за ДДЛРГ- гр. Попово и Дом за жени - с. Медовина.

❖ **В Основно училище „Отец Паисий“ с. Водица, община Попово, област Търговище:**

- Учениците се включиха в кампанията „Осинови паметник“ и почистиха района около паметника с апликирани паметни плочи на загиналите във войните 1912-1913, 1944-1945 г.

- Включване се в инициативата „Да почистим България за един ден“ организирана от БТВ.

Участието в секторна програма „Еразъм+“ допринася за повишаване качеството на училищното образование, формиране на личността на учениците и развитие на компетенциите им. Програмата е стартирана през 2014 г. и се базира на интегриран подход, който гарантира ефективно взаимодействие между всички сектори в областта на

образованието, обучението, младежта и спорта. Тя подкрепя дейности в сферата на училищното образование, висшето образование, професионалното образование и обучение, образованието за възрастни и младежи.

Новата програма има за цел да изгради стабилни партньорства между образованието и бизнеса за поощряване на иновациите и конкурентоспособността, като същевременно насърчава заетостта, със специален акцент върху борбата с младежката безработица. В програмата са включени следните училища от област Търговище: ПТГ „Цар Симеон Велики“ гр. Търговище; СУ „Никола Симов“ гр. Търговище; ОУ „Васил Левски“ с. Крепча; ПГСС гр. Попово и ПГТХВТ „Алеко Константинов“ гр. Търговище.

Секторна програма „Леонардо да Винчи“ поддържа и осъществява политиката за професионално образование и обучение на страните членки на ЕС, като се съобразява със съдържанието и организацията на тази политика в съответната страна. Целта на програмата е посредством транснационалното сътрудничество и натрупания опит да се повишава качеството на професионалното образование и обучение, да се поощряват иновациите и да се разпространяват добрите професионални практики и системи в Европа. В програмата участва ПГИИ „Джон Атанасов“ гр. Търговище.

ПГТХВТ „Ал. Константинов“ гр. Търговище участва в проект по международна програма - Секторна програма „Леонардо да Винчи“, дейност „мобилност“ в Малта. В гр. Попово в гимназия „Христо Ботев“ - „Стани по-толерантен чрез знания“ - Академия на училищата от централна Европа през 2014 г. е била домакин, а „Вашата Европа, вашето мнение“ и източник на финансиране.

По Проект №2013-1-BG1-LEO-01-08-86, „Нови перспективи за професионално развитие“ се проведе съвместно практическо обучение между учениците от Професионално училище и колеж –гр. Варндорф, Република Чехия и СОУ за деца с увреден слух „Свети Иван Рилски“-гр.Търговище.

Други по-важни международни програми с участия на училища от област Търговище са:

- ❖ Участие в инициативата на Европейския социален и икономически комитет „Вашата Европа, Вашето мнение“ в Брюксел – Гимназия „Христо Ботев“ гр. Попово; Първо СОУ „Свети Седмочисленици“ Търговище, работи успешно в международни партньорства с държави от цяла Европа. През лятото на 2014 година успешно приключи последната фаза от двегодишен проект с партньори от Германия, Италия, Гърция, Естония, Литва и Унгария на тема „Твоята Европа – създаване и споделяне“.

- ❖ В ОУ „Любен Каравелов“ гр. Попово: посещение на Информационното бюро на ЕП в София; участие в кампанията „Отново на училище“ на Информационния център на Европейския съюз в координация с МОН. В рамките на инициативата на Европейската комисия „Отново на училище“ с учениците от 8-ми клас беше проведен урок, посветен на Европа и среща с г-н Деан Русев, старши експерт в Община Попово и възпитаник на

училището. Той сподели впечатления от посещението си в Европейския парламент в Брюксел.

❖ В СОУ „Васил Левски“ гр. Опака, община Опака, област Търговище: участие в Националния кръг на олимпиадата по гражданско образование.

❖ В I СОУ „Св. Седмочисленици“ гр. Търговище: работа с Европейските дневници при провеждане час на класа, посветен на Европа и Европейския съюз; работа по програмата „Джунър Ачийвмънт“ – предприемачество – *„Европа и аз“*; работа по международния проект на подпрограма Коменски *„Твоята Европа: демократично създаване и споделяне“* по програма *Учене през целия живот*.

Проблемът с избирателната активност на младите хора е реално съществуващ и важен за нашето общество. Младите хора се интересуват активно от политика, но начините за участие в нея, през съществуващите канали и организации, са им малко или много скучни или чужди. Младежите понякога открито демонстрират своето безразличие, но е наложително да работят в изграждане на гражданска позиция и повишаване на своята активност. За област Търговище избирателната активност на младите хора е около 30%. От 29 общински съветници в община Попово, 1 е на възраст до 29 години. В изборните листи около 30 % от кандидатите бяха на възраст до 29 г.

Клубът на нестопанските организации Търговище участва в проект *„Аз реших – ще гласувам“*, финансиран по Национална програма за младежта. През м. април и м. май 2014 г., младите доброволци проведоха информационна кампания в област Търговище и изработиха мотивационен модел за участие на младите хора в изборния процес и публично представиха модела на заключителна среща. От община Опака двама младежи участваха в проекта. Центъра за младежки дейности и инициативи гр. Търговище организира множество дейности, свързани с младежката активност: конкурси, отбелязване на световните дни за младежка активност, представления и др.

Гражданското образование е онази част от образователния процес, която в изпълнение на гражданската мисия на образованието, е насочена към изграждане на социалната култура на учениците. Тя дава знания за ценностите, институциите, механизмите и процедурите на демократичното общество и изгражда умения за тяхното прилагане.

7. Развитие на младежко доброволчество:

Макар готовността на младите хора да участват в доброволчески акции да нараства, все още са ограничени възможностите за доброволчески дейности. Ценността на доброволчеството все още не се познава широко от младите хора. Неразвити са механизмите за публичното подпомагане на младежкото доброволчество като важна проява на солидарност и гражданска активност и форма за неформално учене.

В гр. Търговище работи Клуб на доброволеца към Клуба на нестопанските организации, който членува в НАРД гр. Пловдив. Клубът на доброволеца развива активна доброволческа дейност, както и инициативи за популяризиране на доброволчеството сред младите хора. Традиции в доброволчеството има и БЧК в областта, чиито младежи организират различни прояви и събития както в областния град, така и в другите общини.

Към II СОУ „Проф. Н. Маринов“ е сформиран младежки скаутски клуб под ръководството на г-н Княжевич. Извършено е следното: проучване на каскада водопади в местността „Марина скала“; проучване на река Врана и извора на нейния приток река Сива; почистване на местността „Парка“ по време на седмицата на Земята; историческо теренно проучване и събиране на местни предания, легенди и топоними от района на местността „Баба конду“; участие в тържество по случай 110 години организирано туристическо движение в Търговище.

Доброволчески център към Клуб на Нестопанските организации /НПО/ в партньорство с Регионална библиотека „Петър Стъпов“, за трета поредна година организират „Лятна читалня“. На открито гражданите имат възможност да прочетат любимата си книга. Доброволците изнасят книги, списания и вестници от библиотеката пред площада на драматичния театър. През 2014 година се включиха читалищата в селата Давидово, Баячево, Буховци, Стража, Руец, Острец, Пресиян, Надарево, Драгановец, Божурка, Момино, Подгорица, Съединение, Кралево и Буйново.

От 25 до 29 ноември 2014 г. Центъра за работа с доброволци към Клуба на Нестопанските организации, гр. Търговище реализира кампания за набиране на нови доброволци. В рамките на кампанията са посетени средните училища в града.

Към края на 2014 г. в Български Младежки Червен Кръст –Търговище има 126 членове. Те са разпределени в 6 клуба - 2 в гр.Търговище, 3 в гр. Попово и 1 в гр. Антоново. Всички членове на организацията извършват доброволна дейност в различни направления. Още при постъпването си преминават обучение, на което се запознават с всички възможности, които областната организация на Червения кръст предлага: участие в социално-помощни дейности, здравно-просветни дейности, разпространение на хуманитарните принципи, фондонабирателна дейност и др. Към БМЧК –Търговище има изграден екип –Младежки аварийен екип (МАЕ). Той се състои от членове, които се обучават по оказване на първа долекарска и първа психологична помощ и за работа при бедствени ситуации.

Доброволците на БМЧК осъществиха редица обучения по първа долекарска помощ със свои връстници. Обучителни сесии бяха проведени в I СОУ „Свети Седмочисленици“, II СОУ „Проф.Никола Маринов“, Професионална техническа гимназия „Цар Симеон Велики“, Професионална гимназия с изучаване на чужди езици Търговище. В тях участваха общо 280 ученици. Обученията бяха реализирани в часове на класа или в часове по биология. Обучение по ПДП е проведено и за доброволци от клуб „Детелина“

гр.Попово. Младежкия аварийен екип на Български младежки Червен кръст Търговище е с почти изцяло обновен състав. В екипа към момента членуват 18 доброволци, като 8 от тях са в основния състав. Срещите, обученията и тренировките се провеждат ежеседмично в кабинета по първа помощ в БЧК Търговище.

Първата психологична помощ и психосоциалната подкрепа са неразделна част от първата долекарска помощ. През отчетния период във връзка с изпълнение на програмата на БМЧК „Партньори за социална промяна“ в общо 7 училища в област бяха проведени ателиета по психосоциална подкрепа. Участници в тях бяха общо 360 ученици от четвърти и осми клас. Водещи на ателиетата бяха 16 доброволци на БМЧК, които преди това преминаха съответните обучения. Основната цел на проведените ателиета беше учениците да изградят умения за справяне със стреса.

Съществен момент от работата на БМЧК е акцентът върху намаляването на здравната уязвимост на децата и младите хора. Най-благородната и значима дейност на доброволците на БМЧК е работата им в подкрепа на деца от уязвими групи, дарителски кампании, фондонабиране - през 2014 година нашата страна беше залята от незапомнени наводнения. Доброволците от Търговище, Попово и Антоново проведоха няколко фондонабирателни акции в подкрепа на пострадалите. Събраните бяха общо 2536.38 лв, които бяха преведени по националната дарителска сметка на БЧК. Общата сума от фондонабирателни кампании на БМЧК Търговище за 2014 година е 4270 лв.

В община Попово доброволците са 19. Активно се работи за привличане на нови. В гр. Опака работи Център за работа с доброволци към сдружение СИДУРО, който е част от мрежата на Национален алианс за работа с доброволци гр. Пловдив. През 2014 г. се проведе въвеждащо обучение на доброволци, на което участваха 8 доброволеца, 3 участваха в Национален доброволчески обмен в гр. Пловдив, организиран от НАРД, проведени са 5 доброволчески инициативи и кампании.

На територията на община Омуртаг се провеждат редица акции и дейности, организирани и провеждани от доброволчески младежки групи: изработване и даряване на мартеници на деца и възрастни хора, посещаващи Дневен център за възрастни хора гр. Омуртаг, Клуб на пенсионера и Клуб на инвалида; великденски благотворителен ден с участието на доброволци – боядисване на великденско яйце; инициативи, свързани с 22 април – Световен ден на Земята – почистване и облагородяване на зелени площи; „Да почистим Омуртаг заедно!“ – организирано почистване на замърсени участъци и обществени места в големите населени места на територията на общината и в град Омуртаг с активното участие на младежи; кампания „Ние ценим гората!“ – засаждане на дръвчета; инициативи за поддържане и/или изграждане на спортни и детски площадки в големите населени места на общината и в град Омуртаг; почистване и боядисване на пейки и детски кътове в градинки и паркове.

Към момента Български Младежки Червен Кръст – Търговище работи по два национални проекта - „Партньори за социална промяна“ и „Социална програма за подкрепа на деца и младежи“.

По „Партньори за социална промяна“ основните ангажименти на доброволците са свързани с провеждане на обучителни сесии (ателиета) в 4-ти и 8-ми класове по метода „връстници обучават връстници“. Доброволците - обучители преминават обучение по психосоциална подкрепа с акцент върху механизмите за справяне с ежедневния стрес. След това подготвят програма, по която в рамките на 3 учебни часа работят в 4-ти и 8-ми класове. Програмата включва темите „емоции“ , „стрес“ и „взаимоотношения“.

По „Социална програма за подкрепа на деца и младежи“ Български Младежки Червен Кръст (БМЧК) работи в областта на приемната грижа. Доброволците организират и провеждат ежемесечно срещи с деца от приемни семейства. Срещите са с продължителност 2-3 часа. Всяка от тях е посветена на определена тема - първа помощ, здравословно хранене, правила на пътя или е за забавление на децата - игри, песни, пикници, посещение на куклен театър и т.н.

Доброволството дава множество възможности на младите хора да изразят своя порив към хуманност и грижа за другите, както и да се утвърдят общочовешките ценности сред младото поколение. По въпросите на доброволството на територията на област Търговище работят активно следните организации: БМЧК, Клуб на нестопанските организации, РЗИ, Общински съвет по наркотични вещества и др.

Българският младежки червен кръст е организация с утвърден облик, обществен авторитет и капацитетни възможности, които я превръщат в подходяща алтернатива за обществена изява на младите хора. През 2014 г. са проведени 6 специализирани обучения за доброволци на БМЧК. Това са обучения за обучители на връстници и обучения за работа с деца от рискови групи. Броят на доброволците преминали обучения през 2014 г. е 46.

През периода в редиците на БМЧК Търговище са се включили общо 53 нови членове. Към края на 2014 г. членовете са 126. Те са разпределени в 6 клуба, четири от които са извън областния център. Всички доброволци са преминали обучения по общи знания за организацията.

За повишаване на уменията и знанията на доброволците са проведени редица областни и клубни обучения. Проведено е и едно междуобластно обучение с доброволци от област Шумен. През изминалия период е създадено едно здраво ядро от млади добре обучени хора, способни да дадат своя принос във всички сфери на дейност на Българския младежки Червен кръст. Голяма част от доброволците са сертифицирани по четиристепенната система за сертифициране на обученията на БМЧК. *Психосоциална подкрепа* първо ниво има сертифицирани 6 доброволци, второ ниво 13 доброволци, трето ниво 1 доброволец, *първа долекарска помощ* второ ниво един, трето ниво един,

въведение в хуманитарното право, първо ниво 17, трето ниво един, социално-помощна дейност, първо ниво 23, второ ниво един, трето ниво един, репродуктивно здраве, първо ниво 25, превенция на ХИВ/СПИН, първо ниво 29, второ ниво 2, превенция на зависимости, второ ниво 17, превенция на насилието, първо ниво 24 и второ ниво един. За своя принос за организацията и по повод 8 май-Международния ден на Червения кръст и Червения полумесец 7 доброволци на БМЧК получиха званието „Млад отличник на БЧК“.

Най-благородната и значима дейност на доброволците на БМЧК е работата им в подкрепа на деца от уязвими групи. През последните две години основната социална работа беше свързана с децата от приемни семейства. Като част от проект „Социална програма за деца и младежи“ в Търговище и Попово бяха проведени общо над 25 ателиета с приемни деца. В редовните срещите са участвали общо 20 приемни деца, но някои от инициативите са обхванали почти всички 100 деца настанени в приемни семейства в област Търговище.

Проведени са обучения по първа помощ и превенция на насилието на групи кандидати за приемни родители в Търговище и Попово. Реализирани са и две обучения за приемни родители по актуални за тях проблеми: здравословно хранене и осиновяване от приемна грижа. Лектори бяха психолози-доброволци на БЧК. Доброволците от Попово посещават по повод различни празници децата от Центъра за настаняване от семеен тип в града. Носят им почерпка и се забавляват заедно. Доброволците от клуб "Добро сърце" гр. Антоново помагат при разпределението на помощи от интервенционните запаси на Европейския съюз. Доброволците от Попово се включиха в националната кампания „Да изчистим България за един ден“. Освен че се включиха в почистването на родния си град, те събраха средства за закупуване на чували и ръкавици.

Всяка година доброволците от клуб «Добро сърце» гр. Антоново изработват мартенички и събраните от продажбата им средства даряват за лечението на болни младежи. Доброволците от Търговище също изработиха мартенички с помощта на приемните деца и събраните средства дариха за каузата на млада жена с увреждания. Мартенички, изработени от доброволците от клуб „Детелина“ гр. Попово, получиха настанените в дома за възрастни хора в с.Гърчиново. По традиция клуб „Ботевци“ гр. Попово провежда конкурс „Мис и Мистър Гимназия“ с благотворителна цел. Събраните средства са предназначени за абитуриенти в неравностойно положение. В Попово бяха организирани два благотворителни концерта в подкрепа на деца с хронични заболявания. Организиран беше и коледен благотворителен базар със сувенири, картички и сладки изкушения, приготвени от доброволците от клуб „Детелина“ гр.Попово. Така само през последната година от подобни инициативи събраните и дарени средства са 1734 лв.

По повод коледните празници всяка година 200 деца от социално слаби семейства получават пакети със здравословни храни. Те се разпределят в петте общини на областта. По проект «Топъл обяд», който се реализира в рамките на Партньорска мрежа за благотворителност на БЧК храна са получили 50 деца от Попово. С подкрепата на Швейцарското насърчително дружество «Вариант 5» общо 17 кандидат-студенти от социално слаби семейства са получили по 200 лв., за да могат да продължат своето образование. Двама от тях, които вече са студенти, получават ежемесечна стипендия в размер на 100 лв.

Обучение по превенция на насилието и домашния тормоз беше проведено за 25 доброволци на Български младежки Червен кръст-Търговище. Едно от посланията на кампанията по повод деня на влюбените беше, че любовта обединява всички, независимо от пола, възрастта, здравния статус. На 1 март доброволците раздаваха мартенички с послания за антидискриминация и толерантност.

През 2014 година нашата страна беше залята от незапомнени наводнения. Много бяха разрушенията, имаше жертви. Доброволците от Търговище, Попово и Антоново проведоха няколко фандонабирателни акции в подкрепа на пострадалите. Събраните бяха общо 2536.38 лв, които бяха преведени по националната дарителска сметка на БЧК. Общата сума от фандонабирателни кампании на БМЧК Търговище за 2014 година е 4270 лв.

В национално и международно младежко доброволчество се ангажират младежите от скаутски клуб „Антола“, както и членовете на БМЧК „Ботевци- Попово“, клуб „Детелина“ към ПГСС – 19 деца и по проект „Училището зона за филантропия“ – 20 ученици. Сфери на дейност са: Първа помощ и здравна просвета и Социално-помощна и благотворителна дейност. Доброволчески благотворителни и еко-акции се провеждат не само в града, но и в селата. Скаутите участват и в международни лагери в Сърбия и Малта.

Към II СОУ „Проф. Н. Маринов“ гр. Търговище е сформиран младежки скаутски клуб под ръководството на г-н Княжевич. Младежи от същото училище под ръководството на г-н М. Реби създадоха във фейсбук страница „Младежка борса за идеи“. През месец април в ЦМДИ са отбелязани световни дни за младежка активност. В ЦМДИ е проведен общински конкурс за изработване на творби от рециклирани материали „Еко фантазии“. На 12 август 2014 г. е отбелязан международния ден на младежта, като бяха направени работилници за малки и големи в ЦМДИ. Доброволчески център към Клуб на Нестопанските организации /НПО/ в партньорство с Регионална библиотека „Петър Стъпов“, за трета поредна година организират „Лятна читалня“. На открито гражданите имат възможност да прочетат любимата си книга. Доброволците изнасят книги, списания и вестници от библиотеката пред площада на драматичния театър. През 2014 година се включиха читалищата в селата Давидово, Баячево, Буховци, Стража, Руец, Острец, Пресиян, Надарево, Драгановец, Божурка, Момино, Подгорица,

Съединение, Кралево и Буйново. Центъра за работа с доброволци към Клуба на Нестопанските организации, гр. Търговище реализира кампания за набиране на нови доброволци. През 2014 г. се отбеляза Деня на Земята на 22 април, Деня на детето, доброволците се включиха активно в националната кампания „Да изчистим България“ и др.

През отчетния период младежите от община Омуртаг имаха възможност да положат доброволчески труд в следните сфери на обществения живот – екология, изкуство и култура, спорт и туризъм, социални дейности. Регистрираните в Младежката доброволческа служба доброволци се ангажират за период от един до два месеца през лятото в опазване на чистотата на населените места, в опазване на спортните съоръжения. Доброволците участват с особен интерес в обслужване на възрастните хора, които се нуждаят от помощ и нямат близки хора, които да се грижат за тях. Инициират се доброволчески кампании за набиране на дрехи и обувки. Събраните дарения се предоставят на нуждаещите се хора в община Омуртаг. В началото на учебната година се събират учебници за децата, чиито родители нямат възможност да закупят такива.

8. Здравословен начин на живот:

В последните няколко години се наблюдават някои много тревожни тенденции:

- Нараства процентът на младите хора, които употребяват алкохол, особено сред младежите на възраст от 15 до 24 години;
- Младежите в България заемат най-високият дял на пушачите в Европа;
- Не намалява и употребата на наркотици и психотропни вещества;
- Нараства разпространението на ХИВ/ СПИН и полово предаваните болести;
- Затвърждава се тенденцията след напускане на училище голяма част от младите хора да прекратяват заниманията си със спорт и да не водят здравословен начин на живот.

За съжаление всичките тези тревожни тенденции не са чужди и за област Търговище. Комплексната оценка на здравословното състояние на деца и ученици в област Търговище се изготвя съгласно изискванията на Наредба №39/2004 г. за профилактичните прегледи и диспансеризацията, Наредба №3/2000 г. за здравните кабинети в училища и детски заведения и на база постъпилите унифицирани таблици, предоставени от медицинските специалисти към здравните кабинети.

През 2013 г. на годишен профилактичен преглед от 38 начални, основни и средни общообразователни училища и професионални гимназии са подлежали 10 695 ученика на възраст от 7 до 18 години. Учениците на възраст 7 – 14 г. са 6933, а тези на 14 – 18 години – 3762.

По пол разпределението е както следва:

- момчета на възраст 14 – 18 г. – 51.3%

➤ момичета на възраст 14 – 18 г. – 48.7%

През 2013 г. са обхванати с профилактичен преглед 9565 – 89.43%. С 1.35% е намалял процента на прегледани профилактично ученици в сравнение с 2012 г.

В РЗИ – Търговище е получена информация за ръста и теглото на 10673 ученици, от които 3740 във възрастовата група 14 – 18 години.

При учениците на възраст от 14 до 18 год. в границите на нормата по отношение на ръста са 74.87% от момчетата и 76.84% от момичетата. В границите на разширената норма попадат 16.94% от момчетата и 17.01% от момичетата. Извън нормата, съответно с повече от 2 стандартни отклонения под нея, са 2.71% от момчетата и 2.91% от момичетата, а над нея 5.48% от момчетата и 3.24% от момичетата.

Процентният дял на лицата с отклонения в ръста е незначителен и при двата пола. Наблюдава се спад в процента с нормален ръст за сметка на увеличение на относителния дял на лицата с ръст извън нормата с отклонения както под, така и над нея в сравнение с предходната година. По отношение на телесната маса при учениците на възраст от 14 до 18 год. с нормална телесната маса са 79.25% от момчетата и 79.91% от момичетата. В границите на разширената норма попадат 13.71% от момчетата и 14.71% от момичетата. Под границите на разширената норма са 1.82% от момчетата и 2.09% от момичетата, а с наднормено тегло – 5.22% от момчетата и 3.29% от момичетата.

През 2013 г. е намалял делът на учениците с нормална телесна маса за сметка на разширената норма и извън нормата. Увеличен е процента на учениците с тегло над нормата във възрастовата група 14 – 18 години – при момчетата 5.22% (2.61% за 2012 г.), при момичетата е 3.29% (2.02% за 2012 г.).

Оценката на физическата дееспособност на учениците се извършва от преподавателите по физическо възпитание и спорт в училищата. Отчита се в анализа по броя ученици, получили оценка над среден (3) в часовете по ФВС. Данните сочат, че 96,52% от учениците от 14 до 18 год. са с добра физическа дееспособност (97,05% от момчетата и 95,96% от момичетата), но процентът на покрилите нормативите е по-нисък в сравнение с предходната година.

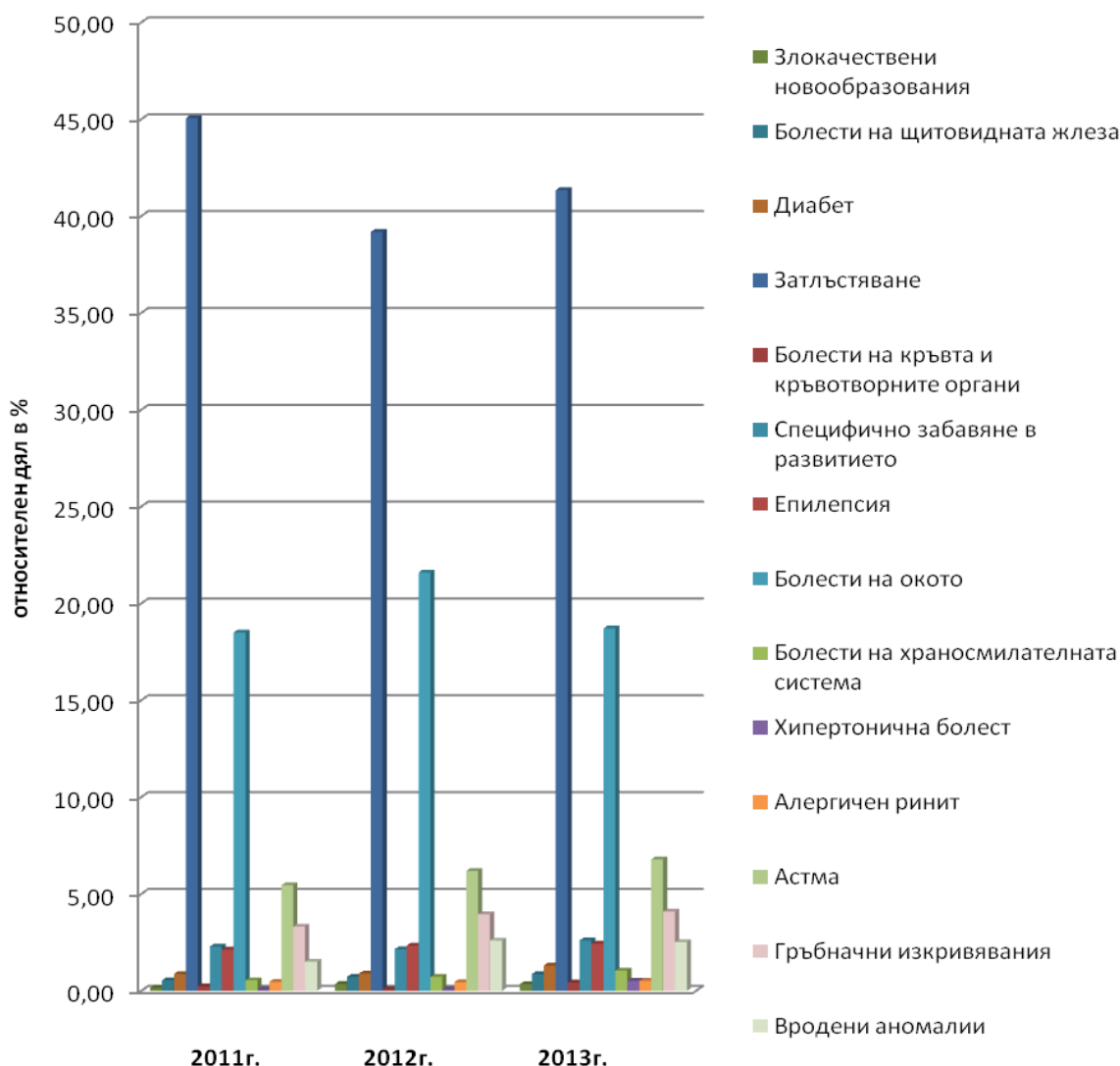
На годишен профилактичен преглед през 2013 г. са преминали 9565 – 89.43% от подлежащите ученици при 90.78% за 2012 г.

Регистрирани са 1149 заболявания, т.е. 120 от 1000 прегледани ученика са с отклонения в здравното състояние. За сравнение през 2012 г. с отклонения са 112.4 %, а през 2011г – 128.8 %.

Водещ проблем, установяван по време на профилактичните прегледи, продължава да бъде затлъстяването – 475 ученика. Процентът на страдащите от свръхтегло учащи се е 41.34 от общия брой регистрирани заболявания при 39.19% през 2012 г. Освен генетичните фактори, които го детерминират, то е свързано до голяма степен с небалансираното хранене и хиподинамията. Значение имат също слабата информираност на родителите относно здравословния модел на хранене и стил на живот. Други фактори, допринасящи за натрупването на свръхтегло са формалното понякога протичане на занятията по ФВС, сърфирането с часове в Интернет.

На второ място по честота са очните заболявания (18,71%), а на трето болестите на дихателната система (7,57%) главно Астма (6,79%). На четвърто място са гръбначните изкривявания с относителен дял 4, 09%.

Сравнителна диаграма на най - често регистрираните заболявания при профилактични прегледи при ученици за 2011, 2012 и 2013г.

Наличните данни за регистрираните заболявания при профилактичните прегледи дават възможност да се анализира здравословното състояние на учениците в преходните периоди от развитието им – първи, седми и десети клас.

При учениците от десети клас с профилактичен преглед са обхванати 81.26% при 86.99% за 2012 г. Регистрирани са 91 заболявания – 123 от 1000 ученика имат здравословен проблем. През 2012 г. са 76.55%, а през 2011г. - 90.68%, т.е. наблюдава се увеличение на заболеваемостта при седемнадесет годишните.

- Затлъстяване – 55.63% при 32.3% за 2012 г. и 33.2% за 2011 г.
- С болести на окото са – 21.7% при 15.55% за 2012 г. и 21.7% за 2011 г.
- С астма са – 4% при 2.39% за 2012 г. 7.66% за 2011 г.

- С гръбначни изкривявания – 5.43% при 3.59% за 2012 г. и 3.83% за 2011 г.

От данните се вижда, че на първо място и през трите години доминира затлъстяването като проблем. В структурата на водещите заболявания през последните три години участват едни и същи класове болести, с промяна в честотата си.

През 2013 г. на диспансерен отчет са се водили 404 ученика или 4.22% от всички прегледани при 3.49% за 2012 г. Относителният дял на диспансеризираните на възраст 14-18 години е 32.43% при стойност за 2012 г. 34.4%. По пол диспансеризираните момчета на възраст 14-18 години са 13.86%, а момичетата – 18.56%.

Най-честият повод за диспансеризация при учениците са:

- Болестите на нервната система и сетивните органи – 177 (относителен дял 43.81%) , от които 51 във възрастовата група 14 – 18 г.
- Заболявания на дихателната система – 104 (25.74%), от които 22 във възрастовата група 14 – 18 г. В тази група 20 ученика 14 -18 г. са с диагноза Астма.
- Болести на ендокринните жлези и обмяната – 30 (7.43%, от които 50% са с диагноза „Диабет“) от които 15 във възрастовата група 14 – 18 г.(8 с диагноза «Диабет»).
- Вродени аномалии - 26 (6.44%), от които 10 във възрастовата група 14 – 18 г.

Анализът на резултатите от профилактичните прегледи и диспансерното наблюдение на детското население от област Търговище беше предоставен на петте общини в региона, на РИО – Търговище, РЗОК – Търговище и Област – Търговище за информация и предприемане на съответни мерки.

Една от основните цели на дейността на РЗИ е промоцията на здраве и профилактиката на болестите, като с нея е свързана дейността на едно цяло звено специалисти в администрацията. Отдел „ПБПЗ“ работи самостоятелно и в сътрудничество с партньори по различни национални и регионални програми и политики за ограничаване на заболяемостта и смъртността от социално значими заболявания, свързани с поведенческите фактори на риска (тютюнопушене, нездравословно хранене, злоупотреба с алкохол, ниска двигателна активност и др.) и факторите на риска в околната среда. Разширяват се инициативите за промоция на здраве, повишаване на информираността на населението за основните предпоставки за здравословен начин на живот чрез обучения, беседи, дискусии, масови мероприятия, публикации в местните печатни и електронни медии и на сайта на инспекцията.

В РЗИ – Търговище функционира консултативен кабинет за отказ от тютюнопушене. В кабинета се прилага комплексен подход към пациентите, търсещи помощ и желаещи да се откажат от тютюнопушенето. Психолог провежда среща и разговор с клиента, изготвя индивидуален профил по тестова методика и предлага адаптирана към нуждите и предпочитанията на лицето програма за отказ от употреба на тютюневи изделия. В кабинета може също да се получи информация за влиянието на тютюнопушенето върху здравето и да се осъществи индивидуално замерване нивото на въглероден моноксид в издишания въздух, което е косвен белег за засягане здравето на организма. Посещенията в кабинета са регламентирани в определени дни и часове след предварително записване по телефона.

В РЗИ – Търговище функционира и информационно – образователен център, в който се провеждат обучения по различни теми: околна среда и здраве; ограничаване злоупотребата с алкохол; ограничаване на тютюнопушенето; здравословно хранене; профилактика на остеопорозата; профилактика и контрол на ХИВ/СПИН; подобряване на сексуалното и репродуктивното здраве; борба с наркотиците; работа с лица в неравностойно положение, принадлежащи към етническите малцинства; психично здраве; дейности за подобряване на физическата активност.

Експертите провеждат обучения по училищата и детските градини при поискване. Изготвят се и се разпространяват здравно – образователни материали.

През учебната 2013/2014 година дейността на РИО във връзка с превенцията на тютюнопушенето и употребата на алкохол и наркотични вещества сред децата и учениците е свързана със своевременното предоставяне на информация до училищата в областта за различни мероприятия и инициативи, в които могат да участват и с подпомагане и координиране на дейностите с училищата и други институции при реализирането на някои от тях.

Отдел „ПБПЗ“ работи по различни Национални и Регионални програми самостоятелно и в сътрудничество с Клуб на НСО, БМЧК, ОДК, Община Търговище, педагогическите колективи на училищата и детските заведения, медицинските специалисти към здравните кабинети и др.

В РЗИ функционира информационно – образователен център, в който се провеждат обучения по различни здравни теми:

- Околна среда и здраве;
- Превенция на хроничните незаразни болести включваща:
  - Тютюнопушене;
/ 2014 г. -16 обучения сред 312 лица на възраст 15 – 19 г./
  - Злоупотреба с алкохол;
/ 2014 г. – 4 обучения на 100 лица на възраст 15 – 19 г./
  - Хранене;
/2014 г. – 21 обучения на 485 лица на възраст 15 – 19 г./
  - Физическа активност
/2014 г. – 2 обучения на 36 лица на възраст 15 – 19 г./
- Профилактика на остеопорозата.
- Превенция и контрол на ХИВ/СПИН;
/ 2014 г. – 35 обучения сред 702 лица на възраст 15 – 19 г./
- Подобряване на сексуалното и репродуктивно здраве;
/2014 г. – 18 обучения на 339 лица на възраст 15 – 19 г./
- Борба с наркотиците;
/2014 г. – 19 обучения на 408 лица на възраст 15 – 19 г./

- Работа с лица в неравностойно положение, принадлежащи към етническите малцинства;
/2014 г. – 17 обучения на 293 лица на възраст 15 – 29г./
- Психичното здраве;
/2014 г. – 15 обучения на 301 лица на възраст 15 – 19 г./
- Профилактика на оралните заболявания при деца 0 – 18 г.
- Регионална програма „Аз умея здравословно да живея!“

Експертите от отдела провеждат обучения по училища при поискване. Изготвят се и се разпространяват здравно – образователни материали. При поискване се консултират и граждани по теми, касаещи здравето и здравословния начин на живот. Отбелязват се традиционните дни на здравето с различни мероприятия и кампании.

През учебната 2014 година, много училища са работили по училищни програми за превенция на употребата и злоупотребата с наркотични вещества, основани на подхода „умения за живот“. В 19 училища са приложени програми, базирани на подхода „връстници обучават връстници“. Във всички училища темата за вредата от тютюнопушенето и употребата на алкохол и наркотици е разглеждана под различни форми на часа на класа. Почти всички ученици са обхванати в кампании, организирани на училищно ниво или от други институции.

На Обединения детски комплекс – Търговище е възложено провеждането на спортните турнири от Ученическите игри по правилата, които се утвърждават всяка година със заповед на министъра на МОМН. В тях вземат участие ученици от 5 до 12 клас, като тези от гимназиален етап са средно около 550 състезатели, разпределени в 55 отбори.

Област Търговище участва в Националната кампания под надслов „Участвам и променям“. Кампанията бе инициирана от Министерството на образованието, младежта и науката и подкрепена от Омбудсмана на Република България. Инициативата е ориентирана към осъществяване на гражданско и здравно образование в училище.

През годината, общинският съвет по наркотични вещества и здравен медиатор към Община Търговище, съвместно с Български младежки червен кръст /БМЧК/ са в тясно сътрудничество.

В края на 2014 година беше проведено двудневно обучение по превенция на наркоманиите. В него участваха 17 доброволци, които поеха ангажимент да проведат обучителни сесии по темата в училище. Непосредствено след това в Гимназия „Христо Ботев“ гр. Попово такива сесии бяха проведени в три класа с общо около 75 участници. През цялата 2014 година неформални обучения са проведени в още 3 училища в гр. Търговище с общ брой участници 90.

Интересна инициатива на доброволците от Търговище беше организирания до древната крепост „Мисионис“ поход под надслов „Живот без наркотици“ по повод 26

юни - Световен ден за борба с употребата и разпространението на наркотици. Информационни кампании са проведени и от доброволците в Попово и Антоново.

По повод световния ден за борба с тютюнопушенето 31 май, доброволците организираха акции по училища, където предоставиха информационни материали на своите съученици за вредата от тютюнопушенето. Важно място в здравно-просветната дейност на БМЧК заема промотирането на безопасното сексуално поведение и подобряването на репродуктивното здраве. Две обучения по превенция на ХИВ/СПИН за доброволци бяха проведени през отчетния период. Обучителни сесии бяха проведени в I СОУ „Св.Седмочисленици“, ПГИЧЕ „Митрополит Андрей“, Професионална гимназия „Алеко Константинов“ гр.Търговище и СОУ „Св. Св. Кирил и Методий“ гр. Антоново за общо 185 ученици. Кампании с интересни инициативи и занимателни игри бяха организирани по повод 14 февруари и 1 декември.

Обучението на младежите в оказването на първа помощ е една от традиционните дейности на Българския младежки Червен кръст. Доброволците на БМЧК осъществиха редица обучения по първа долекарска помощ със свои връстници. Обучителни сесии бяха проведени в I СОУ „Свети Седмочисленици“, II СОУ „Проф.Никола Маринов“, Професионална техническа гимназия „Цар Симеон Велики“, Професионална гимназия с изучаване на чужди езици, Търговище. В тях участваха общо 280 ученици. Обученията бяха реализирани в часове на класа или в часове по биология. Обучение по ПДП е проведено и за доброволци от клуб „Детелина“ гр.Попово. Проведени са обучения по първа помощ на деца от приемни семейства, на членове на скаутски клуб „Антола“ гр. Попово.

Младежкия аварийен екип на Български младежки Червен кръст Търговище е с почти изцяло обновен състав. В екипа към момента членуват 18 доброволци, като 8 от тях са в основния състав. Срещите, обученията и тренировките се провеждат ежеседмично в кабинета по първа помощ в БЧК Търговище. Първата психологична помощ и психосоциалната подкрепа са неразделна част от първата долекарска помощ. През отчетния период във връзка с изпълнение на програмата на БМЧК „Партньори за социална промяна“ в общо 7 училища от областта бяха проведени ателиета по психосоциална подкрепа. Участници в тях бяха общо 360 ученици от четвърти и осми клас. Водещи на ателиетата бяха 16 доброволци на БМЧК, които преди това преминаха съответните обучения. Основната цел на проведените ателиета беше учениците да изградят умения за справяне със стреса.

Базовите знания и умения се формират в училище. Медицинският персонал в здравните кабинети извършва сериозна просветна дейност. Тя се допълва чрез инициативите на членовете на младежки клуб „Аз и Ти“ – община Попово, създаден по проект „Подобряване на сексуалното и репродуктивно здраве на младите хора“, към Фонд за население на ООН, чиято устойчивост обхваща периода до 2015 г. Разбира се,

процесът ще продължи и след това. По него е разработена общинска „Стратегия за сексуално и репродуктивно здраве на младите хора от община Попово“, която тематично излиза от проблема за репродуктивното здраве и засяга всички превенции, с цел здравословен живот. Функционира клуб „Детелина“ към БМЧК за превенции към ПГСС „Никола Пушкиров“ гр. Попово.

През 2014 г. Общинска администрация гр. Омуртаг проведе кръгла маса с участието на здравни работници, експерти в сектор образование, младежи, представители на училищата и спортните клубове с цел обсъждане на теми, свързани със здравословния начин на живот сред децата и младите хора. Проведоха се ежемесечни срещи на служители от Дирекция „Хуманитарни дейности“ със здравните работници по училища с цел обсъждане на актуалните проблеми в областта на ученическото здравеопазване. Проведе се обучителен семинар на здравните работници по училища с лектори - експерти от РИОКОЗ. Бяха изнесени лекции и обучения пред всички ученици на територията на община Омуртаг по теми, отнасящи се до здравословния начин на живот.

В резултат на активното партньорство между отговорните институции и организации, изразяващо се в регулярни срещи и контакти за осигуряване на оптимална координация и ефективност на дейностите, почти всички дейности, заложи в Годишен план за младежта 2014 г. са изпълнени.

Чрез различните спортни занимания младите хора развиват ценни физически и психически качества, осъществява се превенция на заболявания, както и превенция на противообществените прояви на престъпността.

Община Търговище разпределя средства от общинския бюджет за спортни клубове (16 на брой), които през 2014 година са посетени от около 800 деца и младежи. В гр. Търговище има спортно училище с традиции. Обединен детски комплекс Търговище организира спортни мероприятия, в които вземат участие около 540 млади хора. Ето някои от тях: турнир по тенис на маса за младежи, в който взеха участие 45 ученици, пролетен лекоатлетически крос за ученици от общината, в който взеха участие 217 ученици от трети до дванадесети клас, турнир по тенис на корд, в който взеха участие над 70 ученици и техни родители и учители, лекоатлетически крос – над 200 участници. В периода 13-15 юни в Търговище се проведе Трети кръг на Републикански шампионат по приложно колоездене по правилата на ФИА. През 2015 г. гр. Търговище отново ще бъде домакин на кръг от шампионата.

В община Попово броят на активно спортуващите е около 320. Те са обхванати в клубове – „Волейбол“-2, „футбол“, „Тенис на маса“-2, „Шахмат“, „Баскетбол“. В училищата се използват всички форми за масов спорт на младите хора до 19-годишна възраст. Около 210 младежи участват в художествени състави за любителско творчество. В община Опака младите хора традиционно се занимават със спорт – хандбал и футбол.

През 2014 г. младежи, подпомогнати от ХК и община Опака са участвали в 10 състезания и турнири.

Спортната зала в град Омуртаг е строена специално за целта. Към нея има оборудвани помещения за съблекални, бани, места за зрители. Ежегодно се извършва поддръжка на залата и съоръженията. През 2013 година се извърши преобоядисване и освежаване на помещението, беше извършен частичен ремонт на покрива на залата, подменена бе подовата настилка в помещението, бяха закупени нови фитнес уреди. Стадиона в град Омуртаг е едно модерно съоръжение, което отговаря на съвременните изисквания и потребностите на жителите на община Омуртаг. Идеята е да се реновира цялата спортна база, като се кандидатства по проекти за доизграждане на стадиона и спортната зала. Достъпът до всички спортни обекти на територията на общината е свободен за желаещите да спортуват. Общината има проект за изграждане на 2 детски площадки на територията на град Омуртаг, където ще се поставят фитнес уреди на открито. Инвестират се средства и в създаване и подържане на зони за отдих. Създаде се обособено място за отдих в местността «Кайника». Обновява се градския парк по проект. През 2014 г. Община Омуртаг организира и проведе спортните дейности, заложи в Спортния календар. При провеждане на спортни турнири по бокс, футбол, волейбол, лека атлетика, се включват не само ученици от училищата на територията на община Омуртаг, но и младежи извън училищна възраст. Малките населени места не предлагат голямо разнообразие от дейности за запълване свободното време на младите хора. Ето защо учениците и младежите се насърчават да се занимават по-активно със спорт, да посещават спортните зали. На територията на община Омуртаг дейност реализират 15 футболни отбори. Те участват във футболни срещи, както на местно ниво, така и на регионално. През 2014 г. Община Омуртаг организира традиционния футболен турнир за "КУПАТА НА КМЕТА" с участието на отборите от населените места в общината. Спортна база „Стадиона“ – град Омуртаг и Боксова спортна зала на I НУ „Хр.Смирненски“ гр. Омуртаг са достъпни за спортуване целогодишно като община Омуртаг е осигурила служители, които да охраняват съответните обекти. Част от спортните дейности, заложи в спортния календар на Община Омуртаг и реализирани през 2014 г. са: Турнир шах – 5-12 клас; Турнир „Скок от място“; Турнир „Тенис на маса“ – 5-12 клас; Крос – 1-12 клас; Турнир по волейбол за Купата на Прогимназия „Акад. Даки Йорданов“ град Омуртаг; Майски поход до местността Кайника с участието на младежи и служители на Общинска администрация; Ученическа Спартакиада; футболен турнир – „КУПА НА КМЕТА“; Бягане /момичета, момчета/; Състезание с велосипеди /момичета, момчета/ и др.

9. Младите семейства

Изследванията показват, че все повече млади хора не считат брака за необходимост. Ако до скоро жените в по-голяма степен се обявяваха в подкрепа на

брака, то сега мнозинството и от мъжете, и от жените пренебрегват институцията на брака в еднаква степен.

Нараства както относителният дял на децата, родени извън брак, така и броят на разводите в младежка възраст. Младежите продължават да живеят все по-дълго в дома на своите родители, като причината, която посочват, е липсата на финансови възможности.

За област Търговище статистиката е следната:

Таблица 8

Население по фактическо семейно положение и възраст:

Област Търговище		
Фактическо семейно положение	Възраст в навършени години: 15-19 г.	Възраст в навършени години: 20-29 г.
Не в брак	6700	8261
В брак	60	2676
Съжителство без брак	386	3160
Община Антоново		
Не в брак	369	438
В брак	-	98
Съжителство без брак	-	226
Община Омуртаг		
Не в брак	1262	1503
В брак	15	572
Съжителство без брак	112	716
Община Опака		
Не в брак	387	401
В брак	14	385
Съжителство без брак	18	85
Община Попово		
Не в брак	1472	1782
В брак	14	426
Съжителство без брак	55	672
Община Търговище		
Не в брак	3210	4137
В брак	11	1195
Съжителство без брак	167	1461

Данните са на НСИ към 01.02.2011 г.

Таблица 9

Население по юридическо семейно положение и възраст:

Област Търговище		
-------------------------	--	--

Юридическо семейно положение	Възраст в навършени години 16-19 г.	Възраст в навършени години 20-29 г.
Нежен/неомъжен	5800	11152
Женен/омъжена	69	2767
Вдoveц/вдовица	-	-
Разведен/разведена	-	-
Община Антоново		
Нежен/неомъжен	331	646
Женен/омъжена	6	106
Вдoveц/вдовица	-	-
Разведен/разведена	-	-
Община Омуртаг		
Нежен/неомъжен	1107	2179
Женен/омъжена	17	585
Вдoveц/вдовица	-	-
Разведен/разведена	-	-
Община Опака		
Нежен/неомъжен	340	467
Женен/омъжена	15	395
Вдoveц/вдовица	-	-
Разведен/разведена	-	-
Община Попово		
Нежен/неомъжен	1251	2395
Женен/омъжена	17	447
Вдoveц/вдовица	-	-
Разведен/разведена	-	-
Община Търговище		
Нежен/неомъжен	2771	5465
Женен/омъжена	14	1234
Вдoveц/вдовица	-	-
Разведен/разведена	-	-

Данните са на НСИ към 01.02.2011 г.

10. Социалното включване на младите хора

До навършване на 18 години за младежите в риск действа Законът за закрила на детето. Действащата нормативна уредба позволява добри практики на работа в случай на дете в риск, съгласно които социалните услуги в специализирана институция или от резидентен тип могат да се ползват след 18-та година до навършване на 20 годишна възраст, ако младежът учи. Също така, чл.144 от Семейния кодекс създава правна възможност за учащи се младежи да получават издръжка от своите родители до навършване на 25 годишна възраст. В случаите, когато те са лишени от родителска грижа, държавата и обществото следва да предприемат мерки за закрила.

От таблицата по-долу е видно каква е степента на увреждания сред младите хора в област Търговище.

Таблица 10

Население на 16 и повече навършени години със и без трайно намалена трудоспособност или степен на увреждане по възраст

Степен на увреждане	Възраст в навършени години 16-19 г.	Възраст в навършени години 20-29 г.
Област Търговище		
Няма	3518	8450
До 50%	10	23
От 50% до 70%	19	56
От 71% до 90%	19	99
Над 90%	14	48
Община Антоново		
Няма	206	444
До 50%	-	-
От 50% до 70%	-	-
От 71% до 90%	-	6
Над 90%	-	-
Община Омуртаг		
Няма	604	1551
До 50%	-	-
От 50% до 70%	-	7
От 71% до 90%	-	14
Над 90%	4	5
Община Опака		
Няма	208	423
До 50%	-	-
От 50% до 70%	-	3
От 71% до 90%	-	-
Над 90%	-	3
Община Попово		
Няма	725	1663
До 50%	-	-
От 50% до 70%	-	-
От 71% до 90%	4	18
Над 90%	3	9
Община Търговище		
Няма	1775	4369
До 50%	7	14
От 50% до 70%	12	34
От 71% до 90%	13	59
Над 90%	5	29

Данните са на НСИ към 01.02.2011 г.

Все още е ограничен достъпът на младите хора в риск до целенасочени и качествени социални услуги в общността, особено в малките населени места. В община

Попово е създаден Център за социална рехабилитация и интеграция, който предоставя социални услуги за лица с увреждания. Работата е насочена към психологична подкрепа на лицата и техните семейства, логопедична рехабилитация и двигателна рехабилитация.

Социални услуги предлага и Дом за възрастни с умствена изостаналост в с. Медовина, в който са настанени и лица до 29 г.

В училищата са сформирани комисии по превенция на деца в риск, които всяка учебна година приемат план за работа с основна цел – предотвратяване на конфликтни ситуации. Функционира МКБППМН, която извършва превантивна дейност, макар и само с млади хора до 19 годишна възраст. Общините работят по програма за превенции на рисковото поведение сред подрастващите и промоция на здраве.

На територията на община Търговище са развити и функционират следните социални услуги за млади хора в неравностойно положение:

ЦСРИ – комплекс от социални услуги, свързани с извършване на рехабилитация, социално правни консултации, образователно и професионално обучение и ориентиране, изготвяне и осъществяване на индивидуални програми за социално включване.

Услугата цели осигуряване на качество на живот за деца до 18 годишна възраст с увреждания и/или специални образователни потребности чрез предоставяне на социални услуги, подпомагащи тяхната социална интеграция и професионална реализация. Дейностите предоставяни в центъра са: двигателна рехабилитация; психологическа подкрепа; социална рехабилитация и консултиране; логопедична подкрепа; насърчаване и подкрепа на социалното, емоционалното, образователното и културното развитие на всяко дете до 18 год. възраст; оказване на подкрепа на семействата които отглеждат деца с увреждания и др. ЦСРИ е с капацитет 25 потребители, целевата група е за деца до 18 годишна възраст, но през 2014 година на доброволни начала от услугата се възползваха и 6 младежи от ДДУИ.

В изпълнение на Национална стратегия „Визия за деинституционализацията на децата в Република България” и плана за нейното реализиране, чрез проект „Детство за всички” на децата и лицата от ДДУИ е извършена оценка на потребностите от социални услуги. На територията на община Търговище са открити 2 броя ЦНСТ, което функциониране стартира през 2014 г., с което ще се изгради успешен модел за извеждане на децата и младежите от институциите и ще се постигне равнище на модерни грижи и сигурност.

Социални услуги в общността, които се предоставят на територията на община Търговище още са:

- ДЦВХУ кв. Бряг - Центърът е с капацитет 30 места, целева група е възрастни с психични разстройства. През 2014 година 4 мъже и 2 жена до 29 годишна възраст са се възползвали от услугата.

- ДЦВХУ гр. Търговище е с капацитет 20 места, целевата група е възрастни с увреждания. През 2014 г. 8 младежи включващи целевата група, са се възползвали от услугата.

- ЗЖ кв. Бряг е с капацитет 10 места – целевата група е възрастни с психични разстройства. През 2014 г. от услугата са се възползвали 1 мъж и 3 жени или общо 4 потребители до 29 годишна възраст.

- ЗЖ с. Лиляк е с капацитет 8 места и заетост 8 места - целевата група е възрастни с интелектуални затруднения. През 2014 г. 7 от потребители са от целевата група до 29 годишна възраст.

- ЦОП Търговище, където целевата група е деца и семейства, работи с млади хора в неравностойно положение.

- ЗМБ – целевата група е деца и семейства – подпомага млади и непълнолетни майки в риск.

В община Попово функционира МКБППМН, която извършва превантивна дейност, макар и само с млади хора до 19 годишна възраст. Общината работи по Програма за превенции на рисковото поведение сред подрастващите и промоция на здраве (2008-2013), в която са разписани задълженията на всички заинтересовани страни.

В отдел „Хора с увреждания и социални услуги“ при ДСП-Попово се осъществява дейност по Закона за интеграция на хората с увреждания по оценяване на увреждането и на възможностите за интеграция. Оценяването на увреждането се извършва чрез медицинска експертиза и социална оценка. Социалната оценка се осъществява въз основа на медицинската експертиза и има за цел да установи потребностите и възможностите за рехабилитация, възможностите за обучение, възможности за трудова заетост и професионална реализация, потребностите от социални услуги и възможностите за социално включване на лицата и децата с увреждане. Социалната оценка включва оценка на горепосочените обстоятелствата, препоръки за необходимите мерки за социално включване, както и мотивирано предложение за отпускане на месечна добавка за социална интеграция. Тя е диференцирана и представлява парични средства, които допълват собствените доходи на хората с увреждания и са предназначени за покриване на допълнителните им разходи за транспортни, информационни и телекомуникационни услуги, образование, квалификация, достъпна информация, обучение, лекарства, диетично хранене, балнеолечение и рехабилитация. От посочената целева група възраст от 15 до 29 години от общините Попово и Опака, подпомагани с месечни интеграционни добавки от ДСП-Попово са общо 64 лица и деца.

През периода 08.10.2010 г. – 31.12.2014 г. община Омуртаг реализира социална услуга „Личен асистент“ по проект „Подкрепа за достоен живот“, като потребители са 52 души, 5 от тях са деца до 15 години и 4 потребители между 15 и 29 години.

От няколко години в двете общини успешно се реализира социалната услуга „Обществена трапезария“. През изминалата 2014 г. потребителите на възраст до 29 години са 7 лица за община Омуртаг и 4 за община Антоново.

През 2014 г. по НП АХУ е осигурена подкрепа от лични асистенти на 25 потребители за общините Омуртаг и Антоново, като 1 лице е личен асистент и 3 потребители на възраст от 15 до 29 години.

През 2014 година Община Търговище по проект изгради 2 центъра за настаняване от семеен тип за деца и младежи, с което се изгради успешен модел за извеждане на децата и младежите от институциите и се постигна равнище на модерни грижи и сигурност. Създаден е Център за социална рехабилитация и интеграция в община Попово, който предоставя социални услуги за деца и лица с увреждания. Работата е насочена към психологична подкрепа на лицата и техните семейства, логопедична рехабилитация и двигателна рехабилитация. Основната цел е лицата с увреждания, освен да получават необходимите рехабилитации, да се интегрират в обществото. От услугите се ползват 27 лица на възраст до 29 години. Едно от тях издаде книга с есета, три са със сериозни заложи в областта на изобразителното изкуство. Услугите, които получават, съдействат на уязвимите групи да избегнат социалната изолация, в която са поставени, предвид уврежданията си. Социални услуги предлага и Дом за възрастни с умствена изостаналост, в който са настанени и лица от 19 до 29 г. Работата е насочена към близките на част от тях, с цел връщане в семейството. С останалите се работи за формиране на умения за относително самостоятелно обгрижване, с цел извеждане в услуги-резидентен тип. Работи се и за адекватно поведение в обществото чрез посещение на различни институции, участие в културни дейности, читалищна дейност и библиотеки на територията на общината.

В Общините Попово и Опака са разкрити и функционират следните социални услуги в общността, подходящи за млади хора на възраст до 29 години в неравностойно положение, които допринасят за интегриране на лицата и децата в общността:

- Център за социална рехабилитация и интеграция в гр. Попово, общ. Попово с капацитет 55 места. В ЦСРИ лицата, получават консултативни, терапевтични и рехабилитационни услуги, насочени към създаване и поддържане на социалните умения и обучения за водене на самостоятелен начин на живот. До ЦСРИ е осигурен безпрепятствен достъп, същият е осигурен и до ползваните помещенията на предлаганата услуга, които са в съответствие с нормативните изисквания за достъпна среда. Центърът за рехабилитация осигурява транспорт на нуждаещите се лица от домът им до услугата и обратно. От заетите общо 53 потребители на услугата – 10 са деца на възраст от 15 до 18 години и 10 потребители на възраст от 19 до 29 години.

- До 31.12.2014 г. в община Попово и община Опака се предоставяше социалната услуга „Личен асистент“ по Проект „Подкрепа за достоен живот“ по схема „Алтернативи“. Проекта се осъществяваше с финансовата подкрепа на ОПРЧР, съфинансирана от

Европейския социален фонд на Европейския съюз. Проекта се осъществяваше в общините Попово и Опака, като потребителите от община Попово са 75 лица, от които 8 лица са потребители на възраст от 15 до 29 години и 42 потребители от община Опака, като от тази възрастова група са две лица. За продължаване на услугата са отпуснати целеви средства с ПМС №4/15.01.2015 г. от бюджета, с предвиден срок за предоставяне на услугата 31.01.2015 г.

- Личен асистент по НП „АХУ“, която се реализира, чрез дирекциите „Социално подпомагане“. През 2014 год. наетите лица са общо 6 лица, които са полагали грижи за свои близки, но от посочената целева група няма потребители.

В община Попово се предоставя и социалната услуга Обществена трапезария, която се изпълнява по Проект „Обществена трапезария“ в изпълнение на Договор № РД 04-302/23.09.2014 г. между Фонд „Социална закрила“ и Община Попово със срок от 01.10.2014 г. до 31.12.2014 г. за 45 потребителя. Срока на договора за предоставяне на социалната услуга Обществена трапезария е продължен в изпълнение на Договор № РД-04-569 от 29.12.2014 г., до 30.04.2015 г. и се предоставя обяд също на 45 потребители от които 14 са деца.

Функциониращи социални услуги в общността - резидентен тип в община Попово са две Защитени жилища за лица с умствена изостаналост в с. Медовина с капацитет по 9 места. На територията на община Попово са разкрити и функционират два Центъра за настаняване от семеен тип за деца/младежи без увреждания с капацитет по 12 всяко. Към настоящият момент от посочената целева група настанените младежи са 12, с които се работи за изграждане на умения за самостоятелен живот с оглед приобщаването им в обществото след напускане на социалната услуга.

От 01.02.2014 г. в гр. Попово е разкрит и Център за обществена подкрепа с капацитет 30 лица. Целевата група са деца и младежи в риск и техните семейства от общността, младежи, напускащи специализирани институции или услуги от резидентен тип, бременни жени, кандидати за или вече одобрени приемни семейства, кандидати за или вече одобрени осиновители. Дейностите, които се осъществяват са услуги по превенция на изоставянето на деца и настаняването им в специализирани институции, услуги подпомагащи работата по реинтеграция на деца и младежи, настанени в специализирани институции, социални услуги резидентен тип или приемни семейства, услуги насочени към подготовка за самостоятелен живот и подкрепа за успешна социална интеграция и професионална реализация на младежи от специализирани институции или услуги резидентен тип, подкрепа на деца, жертви на насилие и техните семейства, социално педагогически консултиране на деца с поведенчески проблеми и техните семейства, превенция на отпадането от училище, услуги по превенция на рисковото поведение на деца и младежи от общността, подкрепа, супервизии, консултации и надграждащо обучение на приемни семейства, социални услуги в подкрепа на осиновяването. Към 31.01.2015 год. ЦОП – Попово работи с 35 потребители на услуги,

като към Центъра са насочени 5 младежи от ЦНСТ за деца и младежи без увреждания за подготовка за самостоятелен живот.

От 01.12.2014 год. на територията на гр.Попово функционира Център за настаняване от семеен тип за деца и младежи с увреждания изграден по проект „Детство за всички“. В Центъра към 31.01.2015 год. са настанени 6 деца и 2 младежи. На децата и младежите е предоставена жизнена среда, близка до семейната с възможност за пълноценно израстване и развитие.

От 21.02.2014 г. по Проект "Преодоляване на социалното изключване на лица с умствена изостаналост чрез създаване на ЦНСТ в Община Попово", по ОПРЧР, схема за безвъзмездна финансова помощ "Живот в общността", функционира ЦНСТ за лица с умствена изостаналост в с. Медовина, общ. Попово с капацитет 12 места, като от заетите към момента 11 потребители, младежите до 29 години са 5 лица.

На територията на община Попово в с.Медовина се намира и Дом за лица с умствена изостаналост с капацитет 50 потребители, към момента потребителите в специализираната институция са в по-висока възрастова група.

В град Попово функционира и трудово производителна кооперация „Ален мак“ АД, която осигурява трудова заетост на лица с увреждания от гр. Попово, но към момента няма лица заети от посочената възрастова група.

През периода 08.10.2010 г. – 31.12.2014 г. община Омуртаг реализира социална услуга „Личен асистент“ по проект „Подкрепа за достоен живот“, като потребители са 52 души, 5 от тях деца до 15 години и 4 потребители между 15 и 29 години.

От няколко години в двете общини успешно се реализира социалната услуга „Обществена трапезария“. През изминалата 2014 г.потребителите на възраст до 29 години са 7 лица за община Омуртаг и 4 за община Антоново.

През 2014 г. по НП АХУ е осигурена подкрепа от лични асистенти на 25 потребители за общините Омуртаг и Антоново, като 1 лице е личен асистент и 3 потребители на възраст от 15 до 29 години.

Достъп до специализирани услуги за социална и професионална интеграция – информираност относно политиките за социално включване

Отдел „Хора с увреждания и социални услуги“ при ДСП-Търговище, ДСП-Попово и ДСП-Омуртаг, осъществяват дейност по Закона за интеграция на хората с увреждания по оценяване на увреждането и на възможностите за интеграция. Социалната оценка се осъществява на база медицинската експертиза и има за цел да установи потребностите и възможностите за рехабилитация, обучение, възможности за трудова заетост и професионална реализация, потребностите от социални услуги и възможностите за социално включване на лицата и децата с увреждане. Социалната оценка включва оценка на горепосочените обстоятелствата, препоръки за необходимите мерки за социално включване, както и мотивирано предложение за отпускане на месечна добавка за социална интеграция, която е диференцирана и представлява парични средства, които

допълват собствените доходи на хората с увреждания и са предназначени за покриване на допълнителните им разходи за транспортни, информационни и телекомуникационни услуги, достъпна информация, обучение, лекарствени средства и диетично хранене, балнеолечение и рехабилитация и наем на общинско жилище.

Подпомаганите с месечни добавки за социална интеграция по реда на Закона за интеграция на хората с увреждания (ЗИХУ) и Правилника за неговото прилагане (ППЗИХУ) от ДСП гр. Омуртаг, деца и младежи с увреждания от 15 до 29 години са средно 73 случая. Регламентирани са упражняването на правата и закрилата на хората с увреждания, както и създаването на условия за преодоляване на дискриминацията и стимулиране на пълноценното им включване в обществения живот.

Една девойка от Защитено жилище – Лиляк спечели 3 златни медала на Европейските игри за хора с интелектуални затруднения „Спешъл Олимпикс“.

Работи се по програмите: „Приеми ме“, „Личен асистент“ и „Домашен асистент“; програми и мерки за заетост, предоставяни от Дирекция „Бюро по труда“:

- мярка по чл. 36, ал. 2, чл. 52, ал. 1 и ал. 2 от ЗНЗ;
- Национална програма „Заетост и обучение на хора с трайни увреждания“

Работи Център за кариерно ориентиране към РИО на МОН по проект на ОПРЧР „Система за кариерно ориентиране в училищното образование“, където целевата група са ученици от I до XII клас. По проекта се предоставят услуги на ученици от цялата област, в това число на млади хора в неравностойно положение.

11. Младежка престъпност

От 14 годишна възраст възниква възможността за реализиране на наказателна отговорност по отношение на младия човек за извършени от него престъпления.

Зачестяват случаите на противообществени и противоправни прояви сред млади хора от по-ниските възрастови групи. Около две трети от осъжданите всяка година младежи не ходят на училище и/или нямат работа. Запазва се висок процентът на рецидива сред младите правонарушители.

Статистиката през последните години показва застрашителни тенденции на нарастване броя на непълнолетните извършители на престъпления и на относителния дял на младите хора до 29 години сред затворническата популация и сред водачите на моторни превозни средства, причинили пътно-транспортни произшествия. За съжаление и за област Търговище данните не са по-добри.

В ОД на МВР Търговище през 2014 г. от общо разкритите 939 криминални престъпления 82 са извършени от непълнолетни и 58 от малолетни лица, а 349 от лица между 18 и 30 години. Относителния дял на детската престъпност спрямо криминалната престъпност като цяло е 14,9%, а процентът на регистрираните малолетни и непълнолетни извършители спрямо общия брой извършители е 11,5%. Когато добавим и

младежите до 30 годишна възраст относителният дял нараства на 52,0%. Разкритите извършители на криминални престъпления са 957 от тях 67 са непълнолетни, 43 малолетни лица и 330 лица между 18 и 30 години.

Най голям дял в престъпленията извършени от малолетни, непълнолетни и лица между 18 и 30 години, имат престъпленията срещу собствеността. От общо разкритите 173 кражби по чл.194 от НК, 110 са извършени от младежи до 30 годишна възраст.

Агресията на младите хора като цяло е много голяма през последните години. От разкритите 24 средни телесни повреди, 17 са извършени от наблюдаваната категория лица. От разкритите 9 броя грабежи, 7 са извършени от младежи до 30 годишна възраст. През 2014 г. има извършено едно тежко криминално престъпление – умишлено убийство извършено от непълнолетно лице. Половите престъпления – изнасилване, съвкупление с малолетни, блудство, също са голям процент – от 10 бр. разкрити, 2 са извършени от лица до 30 годишна възраст. Следващият не маловажен вид престъпления е унищожаване и повреждане на чуждо имущество. От разкритите 35 престъпления, 25 са извършени от младежи до 30 години. Следващата категория престъпления са престъпленията свързани с наркотици. От разкритите 24 бр. 14 са извършени от лица до 30 години, което е много тревожна статистика.

Местната комисия за борба с противообществените прояви на малолетни и непълнолетни през 2014 г. проведе 54 възпитателни дела, образувани по преписки от Районната прокуратура или сигнали от РУ „Полиция“ за противообществени прояви или престъпления, извършени от 61 малолетни или непълнолетни лица.

През 2014 г. в сравнение с 2013 г. се наблюдава тенденция на намаление на престъпленията извършени от малолетни и непълнолетни лица, като общо регистрираните престъпления за 2014 г. могат да се разделят на криминални – 819 бр. и икономически – 120 престъпления. Степента на доверие към институциите и правоохранителните органи е трудно да се установи без задълбочено и широкообхватно социологическо проучване сред младите хора. Видно от регистрирания заявителски материал в ОД МВР Търговище е, че има установени около 623 потърпевши лица за различни по вид престъпления, от които едва 116 са на възраст до 30 години.

За 2014 г. на територията на община Попово са регистрирани 116 извършители на престъпления до 29 г: на възраст до 17 години – 39 лица; на възраст от 18 до 29 г. - 77 лица. Наблюдава се значителен спад на младежката престъпност в сравнение с 2013 година в община Попово.

През 2014 год. в МКБППМН при община Антоново са разгледани делата на 10 лица на възраст между 12 и 18 години.

Успоредно с органите на полицията, в община Омуртаг работи и Местна комисия за борба с противообществените прояви на малолетните и непълнолетните, чийто

основен приоритет е установяването на причините за извършването на противообществени прояви от малолетни и непълнолетни, както и прилагане на различни методи за ограничаването им. През изминалата 2014 г. Местната комисия е разгледала 9 случая на правонарушения, извършени от младежи от 15 до 18 години. Взети бяха конкретни възпитателни мерки. В община Омуртаг 3 обществени възпитатели работиха активно с младежи, извършили противоправни деяния или с младежи в риск от извършване на такива. Съгласно информацията, предоставена от РУ на МВР гр. Омуртаг за 2014 г., правонарушенията, извършени от млади хора на възраст от 15 до 29 години, са 87, което представлява 35% от общия брой извършени престъпления. Преобладават кражбите от частни домове.

Служители от общинска администрация, заедно с представители на други институции, се включваха активно в Координационния механизъм за взаимодействие при работа в случаи на деца жертви или в риск от насилие. Организирах се дискусии в училищата по поведенчески проблеми и подкрепа на подрастващите. Координационен механизъм за междуинституционално взаимодействие при работа в случаи на деца, жертви или в риск от насилие и за взаимодействие при кризисна интервенция, има за цел да регламентира конкретните задължения за взаимодействие на ангажираните субекти при случаи на деца в риск, жертви на насилие или в случаи, при които е необходима кризисна интервенция. При провеждане на спортни турнири по бокс, футбол, волейбол, лека атлетика, съобразени със Спортния календар на Община Омуртаг за 2014 г., се включваха не само ученици от училищата на територията на община Омуртаг, но и подрастващи с рисково поведение, с които работи МКБППМН. Децата и младежите с рисково поведение се насърчават да се занимават по-активно със спорт, да посещават кръжоци, да се включват в извънучебни дейности, които допринасят за тяхното социализиране.

През 2014 г. общинските администрации, съвместно с училищата на територията на общините, проведоха информационна кампания на тема: "Не на агресията". Кризата в основните социални ценности, както и всички негативни икономически фактори, обхванали обществото ни резонират върху детската душевност и оказват отрицателно въздействие върху нея. През годината се провеждат беседи и лектории по различни теми за ограничаване на девиантното поведение сред подрастващите. Местните комисии активно се стремят да отговорят на нуждата от противодействие на този вече станал национален проблем – агресията сред децата, в училище и извън него.

Значителен е броя на управление на МПС след употреба на алкохол, като от установените 144 случая в община Търговище, 39 са извършени от лица до 30 години. При този вид престъпление рецидива при извършителите от наблюдаваната категория е по голям от 50% от установените повторно да извършват същото деяние в срока на изтърпяване на наказание – 51 лица, 33 са на възраст до 30 години. След употребата на

алкохол или наркотични вещества лицата от категорията, много често извършват и хулигански действия, като при общо регистрираните 31 случая, 11 от тях попадат в категорията. В тази възрастова група попадат 4 регистрирани и разкрити престъпления, свързани с противозаконно отнемане на МПС, което е 100%.

През последните години, в страната като цяло и в частност в ОД МВР – Търговище, се обръща много сериозно внимание на превантивната работа спрямо извършителите на престъпления и най-вече на работата с малолетни, непълнолетни и млади хора. Периодично – минимум три пъти месечно, на територията обслужвана от ОД МВР – Търговище, се провеждат специализирани полицейски операции, с цел предотвратяване, пресичане и разкриване на престъпления извършвани от младежи и срещу тях.

През годините, като основни способи на полицията в ОД МВР – Търговище за работа с младежите от област Търговище са: часовете провеждани от служители на МВР и ДПС, по различни теми, провеждане на родителски срещи с участието на служители от полицията, при които се представя мултимедийна презентация на тема „Агресия и нейните форми на проявление в начална училищна възраст“. Чрез тези основни способи, полицията реализира образователни кампании и информационни инициативи за превенция сред подрастващите, а именно: „Не на тютюнопушенето и алкохола“, „Как да се предпазим от сексуално насилие и трафик на хора“, „Не на футболното хулиганство,“ „Мисли преди да седнеш за волана“, „Не на домашното насилие“ и много други.

В началото на учебната 2014 г. – 2015 г. в РУ- „Полиция“, Търговище, Попово и Омуртаг, съвместно с Министерство на образованието и науката са разработени подробни общи планове и функционират „Детски полицейски академии“ /ДПА/, във всички общини. В края на учебната година ще се проведе заключителен обучителен лагер, на който ще присъстват представители от всички „ДПА“, при които ще се дискутират теми от различен характер свързани с предотвратяването и пресичането на престъпления извършвани от деца и младежи.

С оглед превенция и гарантиране сигурността на децата в Областта, в ОД МВР – Търговище, са предприети и се изпълняват редица мероприятия, целящи подобряване средата за сигурност на децата. Подобрява се партньорството с комисиите за борба с противообществените прояви на малолетни и непълнолетни и други не правителствени организации, залегнали в национална стратегия за превенция и противодействие на асоциалното поведение и престъпления извършвани от младежи. Изведени са на списъчен отчет всички малолетни и непълнолетни извършители на престъпления, с оглед тяхното наблюдение и извършване на непрекъснат контрол от съответните служители по райони. Периодично се извършват явни проверки, както и негласно наблюдение на всички събирания на криминалният контингент и такива на малолетни и непълнолетни лица с цел превенция.

Едно от постиженията на Отдел „Охранителна полиция“ при ОД МВР – Търговище, е разработен проект в партньорство с „Асоциация „НАЯ“-Търговище, на тема „ДА СПРЕМ

ДОМАШНОТО НАСИЛИЕ”, който бе Българската номинация в системата на МВР за участие в Европейски конкурс за най-добър проект по превенция на престъпността за 2013 г., организиран от Европейската мрежа по превенция на престъпността. Търговищкият проект бе представен на конференция на тема „Превенция на домашното насилие”, която е проведена през м. декември 2013 г. в гр. Вилнюс /Република Литва/, и са презентирани подобни проекти от 11 европейски страни. В тази връзка в с. Здравец, общ. Търговище е открит център за превенция на домашно насилие. Ако бъдат набавени средства по програмата, ще бъдат открити подобни центрове и в други населени места от региона. В гр. Търговище е открит “Център за превенция” но същият все още не се използва пълноценно. За да има ефективна превенция, е необходимо обособяване на щат от обучени служители, педагози и психолози, подходящи за работа с деца и младежи с девиантно и асоциално поведение. Престои откриване на два нови, респективно в градовете Попово и Омуртаг, за да може да се разшири обхвата на работа с рисковите групи и всички млади хора в областта.

Изведени са на списъчен отчет всички малолетни и непълнолетни извършители на престъпления, с оглед тяхното наблюдение и извършване на непрекъснат контрол от съответните служители по райони.

Периодично се извършват явни проверки, както и негласно наблюдение на всички събирания на криминалния контингент и такива на малолетни и непълнолетни лица с цел превенция. Провеждат се целогодишно редица мероприятия съвместно с РЗИ, МОН и др. институции.

Един от ескалиращите проблеми в училищата от областта е нарастващата склонност в учениците към насилие. Най-актуалните форми на насилие сред подрастващите се изразяват чрез директна агресия или онлайн тормоз. Това се дължи на:

- Недостатъчно внимание и грижа на семейството към децата за тяхното социализиране, възпитаване на здравни и културни навици;
- Негативното влияние на неформалните групи от улицата или приятелската среда и т.н.;
- Нарастващата агресия сред учениците;
- Наличие на етническа нетолерантност и нетърпимост по отношение на религиозна принадлежност, възрастов признак и др.;
- Безспорната роля на педагогическия съветник като фактор за формиране на ценностна система в учениците.

От това произтича приоритет с особена важност – оказването на психолого - педагогическа подкрепа от учители, педагогически съветници, психолози от училището като цяло.

В тази връзка по инициатива на РИО беше учреден Областен съвет за обсъждане на психолого-педагогически въпроси.

Министерство на образованието, младежта и науката е една от институциите, подписали Споразумението за сътрудничество и координиране на работата на териториалните структури на органите за закрила на детето при случаи на деца, жертви на насилие или в риск от насилие и при кризисна интервенция. За изпълнение на конкретните дейности е разработен Координационен механизъм за взаимодействие при работа в случаи на деца, жертви на насилие или в риск от насилие и за взаимодействие при кризисна интервенция, който е предвиден в чл.6а от Закона за закрила на детето. Със заповед на началника на РИО – Търговище е определен експерт от регионалния инспекторат, който при необходимост да съдейства на мултидисциплинарните екипи, изградени на местно ниво и на екипите за кризисна интервенция.

В специални инструкции към директорите от РИО Търговище се указва да се засили превантивната работа с учениците в училище, да се обсъждат отношенията между тях в рамките на часовете на класа, да се реализират инициативи за създаване на позитивен психологически климат в класа и училището, ангажиране с проблемите на някои от уязвимите ученици и като цяло обръщане внимание на въпросите и проблемите, които те поставят. Във всички училища и обслужващи звена от областта има въведени и действат такива механизми.

Превенцията сред деца и младежи е предпоставка за ограничаване на общата престъпност и грижа за бъдещето на нацията. Наличието на устойчиви криминогенни и виктимогенни фактори, които действат по отношение на тези възрастови групи, налага да се активизират превантивните въздействия на различни институции, работещи с деца, като се използват образованието, културата, изкуството, спортът и всички други средства за развитие на младата личност. От особено значение е извършването на ранна превенция на противообществените прояви, възпитанието в дух на отговорност и развиването на гражданска култура. Сред основните отговорни институции се открояват Министерството на образованието, младежта и науката, Държавната агенция за закрила на детето, органите на местното самоуправление, Министерството на вътрешните работи, Централната комисия за борба срещу противообществените прояви на малолетните и непълнолетни и нейните местни структури, Националната и местните комисии за борба с трафика на хора и др., които провеждат своите политики в следните насоки:

- Подпомагане на многодетни семейства, с цел получаването на адекватни родителски грижи и предотвратяване на попадането на децата в криминогенен и виктимогенен риск;
- Превенция на употребата на наркотици и злоупотребата с алкохол от деца и младежи;
- Разработване на програми за подпомагане на професионалната реализация на младежите;
- Структуриране на свободното време на децата и младежите;
- Превантивна работа с деца, необхванати от училище;

- Разработване и реализиране на програми за превенция на детската агресия на улицата;
- Разработване и реализиране на програми за превенция на насилието в училище;
- Превенция на създаването на детски криминализирани групи;
- Превенция на спортното хулиганство и използването на спорта като мощно средство за възпитание в дух на толерантност, честна игра и партньорство;
- Запознаване на децата с модели на безопасно поведение предпазващи ги от виктимизиране;
- Изграждане на умения и навици на децата за безопасно общуване в Интернет;
- Обучение на доброволци и развиване на доброволческа мрежа по линия на превенция на трафика на хора.

12. Младите хора в малките населени места и селските райони

Основен проблем на младите хора от малките населени места и селски райони, както и на част от града е безработицата и липсата на възможности за пълноценна реализация, което води до икономическа зависимост на младите хора от семействата им. Общините Омуртаг, Антоново и Опака се характеризират с отдалеченост и разпокъсаност на населените места от центъра на общината и в тях повечето млади хора живеят в селата. От всички млади хора в община Попово, 2354 живеят в селата. Професионалната им реализация е в земеделието и фермерството. През последните години се наблюдава засилване на желанието за емиграция особено сред по-ниско образованата част. Високообразованите млади хора от общината не правят изключение от общата за страната тенденция да търсят реализация в големите градове на България, а част и от тях и в чужбина. Голяма част от младите хора над 22 години проявяват интерес към временна трудова миграция в чужбина - те са преди всичко със средно образование и/или без трудова квалификация.

Възрастовата структура в малките населени места и селските райони е силно деформирана и не може да осигури както възпроизводство на населението, така и възпроизводство на трудовия потенциал. В малките населени места и селските райони са концентрирани голяма част от младежите от ромски и турски етнически произход. Достъпът до формално и неформално образование, професионално образование и обучение, информация и консултиране на младите хора в малките населени места и селските райони е ограничен. Силно ограничени са също и възможностите за трудова реализация, което води до мигриране на младите хора от селата в по-големите общини и градове, където възможностите за намиране на работа са по-големи. Така в малките населени места и най-вече в отдалечените селски райони, като Антоново, Омуртаг и Опака младите хора изпадат в социална изолация, без равен достъп до качествено образование, здравеопазване, пазар на труда и др. ресурси на обществото. Добри мерки

за тяхното социално включване са действащите програми и мерки на пазара на труда, вкл. и възможностите на ОП „Развитие на човешките ресурси“, които им осигуряват макар и временна заетост и доходи, както и образователна и етническа интеграция.

През изминалите години оптимизирането на мрежата от училища, изразяващо се преди всичко в поэтапното закриване на училища в малките селища в област Търговище, доведе до необходимостта от предприемане на мерки за осигуряване на равен достъп до образование на всички ученици от малките селища. В тази връзка по смисъла на чл. 26, ал.1, т.1-4 от Закона за народната просвета са създадоха средищни училища, които се намират в най-близкото населено място на територията на съответната община или на съседна община, където се обучават учениците от населените места, в които няма училище.

В рамките на проекта „Подобряване на качеството на образованието в средищните училища чрез въвеждане на целодневна организация на учебния процес“ се включиха 28 средищни училища от област Търговище, като финансовата схема предвижда пълен обхват на всички ученици, желаещи да участват в целодневното обучение. На средищните училища се предоставят допълнителни средства за осигуряване обучението на пътуващите ученици за транспортни разходи, средства за целодневна организация на учебния ден и за столово хранене за пътуващи ученици от първи до осми клас.

По традиция в училищата, в които напускат голям брой ученици, се планират дългосрочни стратегии за превенция на проблема - разработват се училищни политики, анализират се рисковите фактори, развива се ресурсът от педагогически специалисти в тази насока и пр.

Най-значими усилия и пакети от мерки са наложителни в училищата, в които се обучават ученици със смесен етнически произход, където се залага на създаването на среда на равнопоставеност, премахване на сегрегацията на основата на етническа принадлежност, привличане и задържане на учениците с дейности, осигуряващи етническо и културно многообразие, подпомагане на учениците, трудно владеещи български език и др. В тази връзка сериозен принос има прилагането на започналите преди десет години дейности по „Проект на отпадането на ромските ученици от училище“ към Център за междуетнически диалог и толерантност „Амалипе“, подкрепен от МОН. В рамките на проекта се включват застрашени ученици в извънкласни форми, което спомага за интегрирането им в училищната среда.

Работата по двата проекта по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“ „УСПЕХ“ и „Подобряване на качеството на образованието в средищните училища чрез въвеждане на целодневна организация на учебния процес“ има важно значение за етническата интеграция на учениците и задържането на застрашените от напускане на училище. Тези проекти имат също принос за осигуряването на качествен образователно-възпитателен процеси, както и да се осмисли свободното време на учениците.

Основната институция, която задоволява духовните потребности на младите хора в селата са читалищата, където се организират множество общоселски празници и годишнини. Осигуряването на безплатен достъп до информация от страна на читалищата става през цялата година в читалищата, работещи по програма „Глобални библиотеки“.

Основна цел на община Омуртаг е намаляване процента на безработица сред младите хора и намаляване зависимостта от социално подпомагане. Както вече беше посочено, равнището на безработица за Община Омуртаг към 31.12.2014 г., изчислено на база икономически активно население, възлиза на 28,5%. В Дирекция „Бюро по труда“ гр. Омуртаг към 31.12.2014 г. броят на регистрираните младежи е 198 души или 9% от всичките 2 194 регистрирани безработни. Най-голям брой са нереализиралите се специалисти в областите икономика и технологии. Във връзка с действията на Агенцията по заетостта по Националния план за изпълнение на Европейската гаранция за младежта 2014 – 2020 г., през 2014 г. всички младежи до 29 години са били консултирани за професионално развитие от трудовите посредници. Общо постъпили на работа – 196 души, от тях с висше образование – 24 души.

През изминалата 2014 г. в Дирекция „Бюро по труда“ гр. Омуртаг се работи по следните програми, насочени изцяло към професионална реализация на младежи до 29 годишна възраст:

- Национална програма „Старт на кариерата“ от ЗНЗ
- Схема „Старт в администрацията“ от ОП РЧР
- Схема „Първа работа“ на ОП РЧР

През изминалата 2014 г. Община Омуртаг реализира дейности, насочени към възрастни и млади хора по социалната услуга „Личен асистент“ по проект „Подкрепа за достоен живот“. По социалната услуга „Обществена трапезария“ се предостави топла храна на 50 души в неравностойно положение. Поради това, че в общината насочеността на трудовата заетост е в селското стопанство и животновъдството, както в преработването на тези продукции, административното ръководство прави всичко възможно да запознае младите хора, които търсят реализация с възможностите в участие в различни програми и проекти. Така бяха проведени информационни срещи с младежи от общината, които имат интерес да се занимават с земеделие и отглеждане на животни. Бяха проведени две срещи, на които бяха обсъдени стъпките, които трябва да предприемат за да кандидатстват по европейски проекти по програма „Млад фермер“. Бяха изработени рекламни материали за използване на „Бели петна“ и в момента има интерес от граждани в младежка възраст, които искат да се възползват от дадената възможност. Общинска администрация Омуртаг прие след конкурс млади хора завършили висше образование по различни специалности като свои колеги по програмата „Старт в

кариерата". Сега по тази програма в общинските структури работят младежи с висше образование.

Младите хора от общините на област Търговище имат достъп до информация чрез Информационния център, местните медии, кметствата на селата, библиотеките към читалищата, които разполагат с безплатен Интернет, и чрез младежките клубове. Улесненият достъп до информация обаче не съдейства за решаване на проблема с липсата на възможности за заетост, осигуряваща доходи – най-съществената потребност. В община Търговище по Национална програма за младежта, подпрограма: Развитие на мрежата от МИКЦ са проведени 20 консултации и са консултирани 800 млади хора за развитие на собствен бизнес. Насърчени и подпомогнати са 110 талантиливи младежи. Получили информация, удовлетворяваща интересите и потребностите им са 150 младежи. През годината, по график на Младежки информационно-консултантски център, са предоставени услуги в подкрепа на личностното развитие на младите хора, вкл. жизнени умения чрез по-нататъшно укрепване на капацитета на МИКЦ – индивидуални и групови консултации, тренинги, клуб „Журналистика“. Проведено е обучение на млади хора за стартиране и управление на собствен бизнес. В БМЧК Търговище са проведени обучения обхванали 567 младежи. През изминалата година Регионална библиотека „П. Стъпов“ Търговище ежесечно организира информационен ден за презентиране на Информационни бази данни „Образование“ по предварително изготвен график с училищата.

От 2010 г. в резултат на инициативата „Глобални библиотеки“ в град Омуртаг и в селата Камбурово, Врани кон, Пъдарино, Обител, Плъстина се оборудваха компютърни зали със свободен режим на ползване и достъп до интернет. Тези зали се ползват предимно от младите хора. Все още има населени места в общините, в които поради ограничения на релефа няма интернет-покритие. Младите хора в тези села са практически изолирани и това създава проблем в задържането им в съответните населени места. По-голямата част от населението на община Омуртаг живее в селата (2/3 от населението). Ето защо дейностите на общинската администрация не са концентрирани само в общинския център. Общинска администрация Омуртаг съдейства, организира и провежда информационни кампании, касаещи проблемите на младите хора в сфери като: здравеопазване, безработица, образование, емиграционни нагласи и др. При провеждане на тези кампании се използват презентационни материали, брошури, диплянки и пр. Към структурата на общинска администрация Омуртаг са назначени 15 здравни работници. Те работят в здравните кабинети към училища и детски градини като по график обхождат всички детски и учебни заведения на територията на общината. Работата на здравните работници включва не само даване на първа долекарска помощ, но и изнасяне на лекции и обучения на деца и ученици по теми, касаещи здравословния начин на живот, превенция на ХИВ/СПИН и болести предавани по полов път, борба със

зависимостите и пр. През 2014 г. се проведеха дискуссионни срещи с участието на здравни работници, експерти в направление Образование, представители на училищата и спортните клубове, младежи и ученици с цел обсъждане на теми, свързани със здравословния начин на живот на подрастващите. През летния сезон се организира обучителен семинар на здравните работници с цел запознаване с промените в нормативната уредба и изискванията по извършваната от тях здравна дейност.

Община Омуртаг с активното включване на училищата проведе дискуссионни срещи с ученици и младежи под надслов „Да избира професия“. Те имаха за цел да се създаде конструктивен диалог между младите хора и общинската администрация, насочване вниманието на младежите към търсени на пазара на труда професии. Служителите на администрацията дават методическа указания и консултират младежи, занимаващи се със земеделие.

На територията на община Омуртаг в над 60% от населените места има действащи читалища. Всички читалища разполагат със собствени библиотеки, като фондовете се попълват предимно от субсидии и чрез проекти за допълващи целеви субсидии. Част от читалищата – предимно в по-големите населени места, имат достъп до Интернет. Наблюдава се трайна тенденция за оборудване на читалищата с компютърна и друга офис техника. Оборудвани с компютърна техника и интернет достъп, читалищата се превърнаха в любимо място за сбирка на младите хора, особено по селата. През изминалата година се увеличи броят на художествените колективи към читалищата, като най-многобройни са детските състави и групите за автентичен фолклор. Възстановява се традицията за провеждане на Общински прегледи и фестивали. Читалищата поддържат традицията за отбелязване на значими национални събития, като основни партньори в тях са кметствата и училищата.

13. Управление на младежката политика

С приемането на Закона за младежта и Националната стратегия за младежта 2012 -2020 г. се децентрализира планирането на политиката за младежта. Дава се възможност на заинтересованите страни на местно и регионално ниво да участват активно при формиране на местните политики за развитие и подкрепа на младите хора. За да бъде гарантирано постигането на целите, е необходимо младите хора в общините да участват активно в целия процес на планиране със свои идеи, мнения и предложения. Изготвянето на Годишните общински планове и Плана за младежта на област Търговище трябва да се базират на задълбочен анализ на потребностите, който да се актуализира в началото на всяка година. Важно условие за успех е създаването на система за наблюдение и оценка на областно и общинско ниво с измерими индикатори.

Все още няма изградени областни и общински органи за координация и взаимодействие между институциите, НПО, местните власти и представителите на младежите за изпълнение на политиките за младежта на регионално и местно ниво.

III. ПРИОРИТЕТИ И СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ ЗА ПРОВЕЖДАНЕ НА РЕГИОНАЛНАТА ПОЛИТИКА ЗА МЛАДЕЖТА И МЕРКИ ЗА ПОСТИГАНЕТО ИМ

ОСНОВНИ ПРИОРИТЕТИ:

Приоритет 1. Насърчаване на икономическата активност и кариерното развитие на младите хора

Специфични цели:

- Подобряване на качеството на средното и висшето образование, насърчаване на ученето през целия живот;
- Улесняване на прехода от образование към заетост;
- Насърчаване на работодателите да осигуряват възможности за повишаване на квалификацията на млади работници и служители;
- Улесняване на достъпа до висше образование;
- Създаване на благоприятна среда за професионална реализация и кариерно развитие на младите специалисти;
- Разкриване на нови работни места и развитие на пазара на труда, стимулиращи включването и кариерното развитие на младите хора;
- Насърчаване на икономическата активност на младите хора;
- Активно включване на младите хора в изграждането на пазарна икономика;
- Успешно съвместяване на професионалния и личния живот на младите хора;
- Разширяване на достъпа до услуги за трудова реализация и стимулиране на предприемачеството и развитието на бизнес умения.

Дейности:

1. Осигуряване на чиракуване и стажуване.
2. Засилване на ефективността на връзките между образователните и обучителните институции и бизнеса за улесняване на прехода от образование към заетост.
3. Създаване на възможности за стажове в областната и общинска администрация на студенти от висшите училища.
4. Стимулиране участието на работодатели, които подкрепят професионалната интеграция на младите хора и повишават производителността и адаптивността на заетите младежи.
5. Намаляване на броя на необхванатите и преждевременно напусналите образователната система лица в задължителна училищна възраст.

6. Консултиране на предприемчиви млади хора с цел развитие на собствен бизнес и развитие на мрежа от бизнес центрове в тяхна помощ.
7. Оборудване и адаптиране на работни места за младежи с увреждания.
8. Създаване на условия за баланс между професионалния и личния живот.

Приоритет 2. Подобряване на достъпа до информация и качествени услуги

Специфични цели:

- Улесняване на достъпа до качествени услуги за специална подкрепа на пълноценното, личностно и обществено развитие на младите хора в съответствие с потребностите и интересите им;
- Формиране на информационна политика, насочена към младите хора;
- Осигуряване на достъп до услуги за развитие, основани на младежката работа, индивидуалния подход и оценка на конкретните потребности и особености на младежката възраст;
- Създаване на благоприятни условия за нормалното функциониране на младежкия информационен център;
- Стимулиране на неформалното обучение сред младите хора;
- Развитие на таланта, творческите умения и културното изразяване на младите хора.

Дейности:

1. Подпомагане на младежкия информационен център.
2. Разработване и разпространение на информационни материали.
3. Предоставяне на актуална, систематизирана и достъпна информация.
4. Организиране на областни и общински информационни кампании.
5. Популяризиране формите на неформалното обучение.
6. Насърчаване на приноса на младежката работа за реализация на творческите способности на младите хора.

Приоритет 3. Насърчаване на здравословния начин на живот

Специфични цели:

- Насърчаване на здравословния начин на живот на младите хора;
- Превенция на факторите, създаващи риск за здравето на младите хора;
- Повишаване на сексуалната култура на младите;
- Насърчаване на физическата активност и спорта сред младите хора.

Дейности:

1. Насърчаване и подпомагане на сътрудничеството между здравните специалисти, младежките и спортните организации за утвърждаване на здравословен начин на живот сред младите хора.
2. Подобряване на достъпа на младите до подходящи за тях качествени услуги и до съвременна научна информация по въпросите на сексуалното и репродуктивното здраве, превенция на нежелана бременност и на болести, предавани по полов път.
3. Реализиране на програми за стимулиране на детския и младежки спорт и туризъм.
4. Мотивационни и информационни кампании за повишаване на спортната култура на младите.
5. Повишаване на броя млади хора, практикуващи спортни дейности.

Приоритет 4. Превенция на социалното изключване на млади хора в неравностойно положение

Специфични цели:

- Синхронизиране на младежката политика за лица в неравностойно положение с мерките за закрила на детето;
- Осигуряване на социални услуги за младите хора в неравностойно положение;
- Повишаване капацитета и броя на младежките работници за работа с млади хора в социален риск;
- Насърчаване на сътрудничеството между младежките работници и младежките лидери за приобщаване на младите хора в социален риск;
- Подпомагане на уменията за адаптация и повишаване на пригодността за заетост на младежите в неравностойно положение;
- Ограничаване на предаването на социално изключване между поколенията.

Дейности:

1. Сформиране на работни групи между социални работници и младежки работници.
2. Организиране на младежки семинари, обучения и конференции.
3. Разработване и издаване на Наръчници и ръководства за работа.

Приоритет 5. Развитие на младежко доброволчество

Специфични цели:

- Въвеждане и поддържане на ефективни практики за управление на млади доброволци за набиране, обучение, стимулиране, наблюдение и оценка, както и за признание на постиженията им;
- Гарантиране правата на младите доброволци;
- Насърчаване и организиране участието на млади хора в доброволчески инициативи;
- Удостоверяване и признаване на придобитите знания, опит и умения, получени от младите хора в доброволчески инициативи;

- Популяризиране на младежкото доброволчество в обществото.

Дейности:

1. Организиране на кампании за набиране, ориентиране, обучение, признаване и награждаване на доброволци.
2. Осъществяване на младежки дейности и инициативи с участието на доброволци.
3. Осъществяване на обмен на доброволци и доброволчески практики в България.
4. Организиране на младежки конференции.
5. Подготовка и разпространение на наръчници и ръководства за работа с млади доброволци.
6. Насърчаване и подпомагане на участието на българските младежи в международното младежко доброволчество.

Приоритет 6. Повишаване на гражданската активност

Специфични цели:

- Насърчаване на инициативи на неорганизирани млади хора;
- Насърчаване на самоорганизирането на младите хора;
- Популяризиране и мултиплициране на добри практики на младежка гражданска активност;
- Насърчаване на гражданското образование и обучение по въпросите свързани с правата на младите хора, борбата с дискриминацията и равнопоставеността между половете;
- Младежко лидерство;
- Осигуряване на ефективно представителство на интересите на младите хора във формирането, изпълнението и оценката на секторните политики на национално, областно и общинско ниво;
- Запознаване на младите хора с публичните институции и с начина на тяхното функциониране;
- Насърчаване на създаването и развитието на младежко представителство във взимането, изпълнението и оценката на решения, касаещи младите хора;
- Популяризиране на актуални теми в изпълнение на политиките на Европейския съюз, Съвета на Европа и ООН по отношение на младите хора.

Дейности:

1. Проучване на мнението и нагласите на младежите.
2. Разработване и разпространение на информационни и учебни материали.
3. Организиране на областни информационни кампании.
4. Организиране на конференции, младежки дискусии, конкурси и викторини.

5. Обмяна на опит и добри практики.
6. Създаване на консултативен съвет по въпросите за младежта.

Приоритет 7. Развитие на младите хора в малките населени места и селските райони

Специфични цели:

- Осигуряване на ефективен достъп до информация, обучение и консултиране на младите хора в малките населени места и селските райони;
- Повишаване на икономическата активност и създаване на възможности за професионална реализация на младите хора;
- Електронно приобщаване на младите хора в селските райони към социалните мрежи;
- Насърчаване на участието на младите хора в местното самоуправление.

Дейности:

1. Проучване на мнението и нагласите на младите хора от селските райони.
2. Насърчаване и подпомагане на читалищата, като средища за информация.
3. Разработване и разпространение на информационни и учебни материали.
4. Въвеждане на изнесени мобилни форми на младежка работа.
5. Предоставяне на индивидуални и групови консултации.
6. Организиране на областни информационни кампании.
7. Сформиране на младежки групи за местно развитие.

Приоритет 8. Развитие на межкултурния и международния диалог

Специфични цели:

- Изграждане на умения за работа в мултикултурна среда;
- Насърчаване и подпомагане опознаването на отделните етнически общности и техните култури за стимулиране на толерантност, разбирателство, взаимодействие и диалог между общностите;
- Стимулиране и подпомагане на участието на българските младежи в международни и европейски младежки движения;
- Насърчаване на мобилността на младите хора в страната и в чужбина;
- Популяризиране на Европейското сътрудничество в младежката сфера.

Дейности:

1. Проучване на мнението и нагласите на младежите.
2. Разработване и разпространение на информационни и учебни материали.
3. Организиране на областни информационни кампании, инициативи и събития.
4. Организиране на конференции, младежки дискусии, конкурси и викторини.
5. Обмяна на опит и добри практики.

Приоритет 9. Повишаване на ролята на младите хора в превенцията на престъпността

Специфични цели:

- Стимулиране на активното участие на младите хора в превенцията на престъпността, особено в превенцията на правонарушенията, извършени от млади хора;
- Ангажиране на местната власт, младежките организации и медиите в превенцията на правонарушенията, извършвани от младежи;
- Изграждане на доверие между младите хора и правоохранителните органи;
- Развитие на култура на пътна безопасност сред младите хора.

Дейности:

1. Организиране на информационни и образователни кампании за превенция на правонарушенията, извършвани от младежи.
2. Инициране на нормативни промени, чрез които да бъдат въведени ефективни мерки за превенция.
3. Подбор и подготовка на специалисти във всички видове институции и организации за развитие на нагласите, знанията и умения за оказване на помощ и подкрепа на младежи с поведенчески проблеми.
4. Насочване на спортни прояви за превенция на младежката престъпност в специализираните институции за млади правонарушители.
5. Реализиране на младежките спортни организации в превенцията на детската и младежка престъпност.
6. Подобряване на достъпа до правосъдие и до качествена правна помощ за младите правонарушители.
7. Организиране на програми за пътна безопасност.

IV. ОПИСАНИЕ НА СЪВМЕСТНИТЕ ДЕЙНОСТИ, КОИТО ДОПРИНАСЯТ ЗА ПОСТИГАНЕ ЦЕЛИТЕ НА ОБЩИНСКИТЕ, ОБЛАСТНИТЕ И НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА МЛАДЕЖТА

Планирани дейности по общини, приети с решение на Общинските съвети:

1. Община Търговище

№	Дейност	Срок/ Период	Отговорни институции	Финансов ресурс
1.	<p>Проект "МИКЦ – Търговище – в подкрепа на младите хора ":</p> <p>- Кандидатстване и изпълнение на проекти по структурните фондове на ЕС, "Екипност и личностна ефективност", "Лидерство – лидерски компетенции", „Ролята на младите хора при формиране на местната политика“.</p> <p>- „Обучителни тренинги в социални умения“</p> <p>- „ Управление на гнева и контрол на агресията“ – Ще бъдат обхванати младежки работници, специалисти в училищата, работещи в сферата на МКБПП и др. структури, занимаващи се с проблемите на младите хора.</p>	м.декември 2014г. – м.ноември 2015г.	Сдружение „Мисионис“, Център за Младежки Дейности и инициативи – Търговище (ЦМДИ), Община Търговище	Министерство на младежта и спорта (ММС)
2.	Турнир по тенис на маса по случай Освобождението на Търговище.	29 януари 2015г.	Обединен Детски комплекс (ОДК)	ОДК
3.	Областен конкурс за изработка на идеен проект-лого на Национален конкурс „България в картини и слово“.	м. януари 2015г.	ОДК	ОДК
4.	Обучения на младежи по първа долекарска помощ.	м. януари, юни, септември, декември 2015г.	Областен Съвет на български Червен кръст (ОС на БЧК)	ОС на БЧК
5.	Участие на млади хора до 29 години в двудневно интерактивно обучение за младежко лидерство - Проект Европейски младежки антени „ Европа , 2020 “, протичащ и в градовете Велико Търново, Разград, Силистра, Шумен и Търговище. Във всеки град участват по 25 млади хора.	6-7 Февруари 2015г.	Център за работа с доброволци (ЦРД) към Клуб на Нестопанските организации (НСО) Търговище	Клуб на НСО
6.	Провеждане на информационни кампании във връзка с превенцията на ХИВ/СПИН и сексуално предавани инфекции.	февруари, декември 2015г.	ОС на БЧК	ОС на БЧК
7.	14 февруари – отбелязване на Свети Валентин.	14 февруари 2015г.	ЦРД към Клуб на НСО	Клуб на НСО
8.	Участие на младежи от ЦРД към Клуб на НСО в Регионална среща Европа 2020. До края на март доброволци от Клуба ще реализират социална кампания, свързана с борбата с расова дискриминация.	21-22 Март 2015г.	ЦРД към Клуб на НСО	Клуб на НСО
9.	Отбелязване световни дни за младежка активност 2014 г.: Конкурс за творчество "Слово и багра" за литература и изобразително изкуство; - " Еко фантазии " – конкурс за изработване на творби от рециклирани материали.	март - април 2015г.	ЦМДИ	по проект на (МИКЦ)
10.	Провеждане на ателиета с деца от приемни семейства.	март- септември 2015г.	ОС на БЧК	ОС на БЧК

11.	Пролетен и есенен лекоатлетически кросове за ученици от община Търговище.	19 март - 29 октомври 2015г.	ОДК	ОДК
12.	Участие на двама доброволца в пролетен лагер, организиран от младежка организация „Мегафон“ към Национална Мрежа за Децата.	м. април 2015г.	ЦРД към Клуб на НСО	Клуб на НСО
13.	Отбелязване на Деня на земята със спортен празник и дейности в центрове по изкуства.	22 април 2015г.	ОДК	ОДК
14.	Провеждане на областно състезание на ученически екипи по първа помощ.	м. април 2015г.	ОС на БЧК	ОС на БЧК
15.	Участие на представител на Търговищкия ученически парламент в XV Национална пролетна сесия на българските детски и младежки парламенти в гр. Варна.	м. април 2015г.	ОДК	ОДК
16.	Втори национален конкурс „България в картини и слово“ за литературно творчество, рисунка, мултимедийна презентация и видеоклип.	м. април – м. май 2015г.	ОДК	ОДК
17.	Отбелязване на Ден на Европа.	9 май 2014г.	ЦРД към Клуб на НСО	Клуб на НСО
18.	Отбелязване 40 години Младежки дом – Търговище.	м. май 2015г.	ЦМДИ	ЦМДИ
19.	Организиране на срещи с младежи, завършващи средно образование за информиране възможностите за трудовата им реализация.	м. май 2015г.	Дирекция „Бюро по труда“ (ДБТ)	Не е необходим
20.	Трети кръг на Републиканския шампионат по приложно колоездене по правилата на ФИА.	12-14 юни 2015г.	ОДК, СБА, МВР, БЧК, Национален дворец на децата	ОДК
21.	Отбелязване на Ден на бащата.	16 юни 2015г.	ЦРД към Клуб на НСО	Клуб на НСО
22.	Участие на двама доброволца в Национална мрежова среща, НАРД.	м. юни 2015г.	ЦРД към Клуб на НСО	Клуб на НСО
23.	Групи за игра с деца, ползващи различни услуги към Клуба.	м. юли 2015г.	ЦРД към Клуб на НСО	Клуб на НСО
24.	Пикник с деца и родители, ползващи различни услуги към Клуба НСО.	м. август 2015г.	ЦРД към Клуб на НСО	Клуб на НСО
25.	Лятна читалня.	м. август 2015г.	Клуб на НСО, Регионална библиотека „П. Стъпов“	Клуб на НСО, Регионална библиотека „П. Стъпов“
26.	Отбелязване на Международен ден на младежта. Фотографски конкурс «Слънце в очите ти». Работилници за малки и големи. Творчески занимания на открито.	м. август 2015г.	ЦМДИ	ЦМДИ
27.	Кампания за събиране на дрехи и ученически пособия – "Да стоплим детските сърца" .	септември 2015г.	ЦРД към Клуб на НСО	Клуб на НСО
28.	Посещение на помощното училище в града от доброволци към Клуб на НСО.	септември декември	ЦРД към Клуб на НСО	Клуб на НСО

		2015г.		
29.	Участие в Есенен лагер по детско участие на Национална мрежа за децата.	м. октомври 2015г.	ЦРД към Клуб на НСО	Клуб на НСО
30.	Европейска седмица за младежка активност: еко-инициативи свързани със засаждане на дървета и облагородяване на пространства, където се събират млади хора.	м. ноември 2015г.	ЦМДИ	ММС
31.	Участие в Кампанията на Национален алианс за работа с доброволци „ Дарете час 2015“.	м. ноември 2015г.	ЦРД към Клуб НСО	Клуб на НСО
32.	Кампания, свързана с Международен ден за борба с ХИВ /Спин.	01декември 2015г.	ЦРД към Клуб НСО	Клуб на НСО
33.	Отбелязване на Международен ден на доброволеца.	05декември 2015г.	ЦРД към Клуб НСО	Клуб на НСО
34.	Инициатива „ Ангелска елха ” за трета поредна година.	м. декември 2015г.	ЦРД към Клуб НСО	Клуб на НСО
35.	Неформални обучения в училище, с цел подобряване на достъпа до информация и качествени услуги.	през учебната година	ОС на БЧК	ОС на БЧК
36.	Работа по европейски проекти в четири средни училища на общината във връзка с развитие на межкултурния и международния диалог.	2014-2015г.	Ръководства на училищата	Средства по проектите
37.	Младежки консултативен кабинет - индивидуални и групови консултации, тренинги.	Цело-годишно по график.	ЦМДИ	ЦМДИ
38.	Обучения на младежи по превенция на зависимости.	м. януари - м. декември 2015г.	ОС на БЧК	ОС на БЧК
39.	Обучения на доброволци на БМЧК.	м. януари - м. декември 2015г.	ОС на БЧК	ОС на БЧК
40.	Участие на доброволци на БМЧК в социално-помощни дейности.	м. януари - м. декември 2015г.	ОС на БЧК	ОС на БЧК
41.	Осигуряване заетост на младежи от община Търговище чрез устройване на обявени несубсидирани свободни работни места (на първичен пазар).	м. януари - м. декември 2015г.	ДБТ	Не е необходим
42.	Осигуряване заетост на младежите от община Търговище чрез включване в утвърдените в Закона за насърчаване на заетостта програми и мерки за заетост и обучение.	м. януари - м. декември 2015г.	ДБТ	(НПДЗ) 2015 г.
43.	Включване в заетост чрез схеми и проекти на оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“(ОП РЧР).	м. януари - м. декември 2015г.	ДБТ	ОП РЧР
44.	Обучение за професионална квалификация или ключови компетентности по ОП РЧР за повишаване на квалификацията на заети лица до 29-годишна възраст.	м. януари - м. декември 2015г.	ДБТ	ОП РЧР
45.	Осигуряване на възможност за придобиване на трудов стаж на безработни младежи, завършили висше образование, с цел улесняване прехода между образование и заетост в институции от публичната администрация.	м. януари - м. декември 2015г.	ДБТ	НПДЗ 2015 г
46.	Повишаване на правната култура на младите хора- Запознаване с работата на МКБППМН и със Закона за БППМН и Наказателния кодекс (НК).	м. януари - м. декември 2015г.	МКБППМН	МКБППМН
47.	Консултиране на малолетни и непълнолетни за преодоляване на отклоненията в поведението.	м. януари - м. декември 2015г.	МКБППМН; Обществени възпитатели и психолози.	МКБППМН

48.	Корекционно-възпитателна работа с непълнолетни правонарушители.	м. януари - м. декември 2015г.	МКБППМН; Обществени възпитатели.	МКБППМН
49.	Противодействие на асоциалното поведение на непълнолетните.	м. януари - м. декември 2015г.	МКБППМН	МКБППМН
50.	Провеждане на профилактични беседи с непълнолетни с административни нарушения по ЗДвП, ЗБЛД, Наредба за опазване на обществения ред (НООР), ЗЗдр, Закон за опазване на обществения ред при провеждане на спортни мероприятия (ЗООРППСМ) и др.	м. януари - м. декември 2015г.	МКБППМН	МКБППМН
51.	Съдействие на органите по образованието за обхващане на подлежащите на задължително образование деца и за тяхното неотпадане от училище.	м. януари - м. декември 2015г.	МКБППМН	МКБППМН
52.	Подкрепа на млади хора, настанени или напускащи специализирани институции (ВУИ, СПИ, ПД).	м. януари - м. декември 2015г.	МКБППМН	МКБППМН

2. Община Омуртаг

№	Дейности	Период за изпълнение	Отговорна институция
1.	Информационна кампания за създаването на младежки организации в учебните заведения в община Омуртаг.	текущ	Община Омуртаг.
2.	Младежки турнир по шах.	месец януари 2015г.	Община Омуртаг; Училища.
3.	Подпомагане на младежки инициативи като: 1 март – Световен ден против насилието; 9 май – Ден на Европа; 31 май – Световен ден без тютюнев дим; 5 юни – Ден на екологията; 26 юни – Световен ден за борба с дрогата; 12 август – Международен ден на младежта; 21 септември – Международен ден на мира в рамките на Европейска младежка седмица; 8 ноември – Европейски ден на младежта; 1 декември – Световен ден за борба срещу СПИН; 3 декември – Световен ден за хора с увреждания; 5 декември – Ден на доброволца.	текущ	Община Омуртаг; Неформални младежки организации към училищата.
4.	Отбелязване на Свети Валентин – Деня на влюбените – информационна кампания във всички основни и средни училища на територията на община Омуртаг по превенция на ХИВ/СПИН и болести предавани по полов път – доброволчески дейности, дебати, консултации и др.	14.02.2015г.	Община Омуртаг; Неформални младежки организации към училищата.
5.	Отбелязване на празника „Баба Марта“ – изработване на мартеници от доброволчески групи и благотворителен базар.	01.03.2015г.	Община Омуртаг; Неформални младежки организации към училищата.
6.	Изложба на детски и ученически рисунки – „Ден на майката“.	08.03.2015г.	Община Омуртаг.
7.	Великденски благотворителен ден с участието на доброволци – боядисване на великденско яйце.	м. април 2015г. Велики четвъртък	Община Омуртаг; Неформални младежки организации към училищата; Читалищни настоятелства.
8.	Инициативи, свързани с 22 април – Световен ден на Земята – почистване и облагородяване на зелени площи. Организиране на конкурс за рисунка /графит/ по ЕКО тема.	22.04.2015г.	Община Омуртаг; Младежки Организации; Училища.

9.	Организиране на конкурс за рисунка/графит по ЕКО тема.	месец април 2015г.	Община Омуртаг; Младежки Организации; Училища.
10.	„Да почистим Омуртаг заедно!“ – организирано почистване на замърсени участъци и обществени места в големите населени места на територията на общината и в Омуртаг с активното участие на младежи.	месец април 2015г.	Община Омуртаг; Младежки Организации; Училища.
11.	Кампания „Ние ценим гората!“ – засаждане на дръвчета.	месец април 2015г.	Община Омуртаг; Младежки Организации; Училища.
12.	Инициативи за поддържане и/или изграждане на спортни и детски площадки в големите населени места на община град Омуртаг.	целогодишно	Община Омуртаг.
13.	Отбелязване Деня на Европа – поход до хижа „Кайника“ с участието на служители от общинска администрация и младежи.	месец май 2015г.	Община Омуртаг.
14.	Организиране на „Ученическа спартакиада“ – отбелязване 17 май – професионален празник на всички спортисти и работещите в сферата на спорта.	17 май 2015г.	Община Омуртаг; Училища.
15.	Организиране на почистване и боядисване на пейки и Детски кътове в градските градинки и парка.	месец май 2015г.	Община Омуртаг.
16.	Празничен концерт по случай 24 май – Деня на славянската писменост и култура.	24 май 2015г.	Община Омуртаг; Младежки организации; Училища.
17.	Празничен концерт по случай Първи юни – Деня на детето.	1 юни 2015г.	Община Омуртаг; Детски заведения; Младежки организации; Училища.
18.	Рисунка на асфалт под мотото „Голямото рисуване“.	1 юни 2015г.	Община Омуртаг; Неформални младежки групи.
19.	По случай 7 юни – Празника на община Омуртаг експониране на изложба под надслов „Образованието в община Омуртаг – минало и настояще“.	3-7 юни 2015г.	Община Омуртаг; Детски заведения; Младежки организации; Училища.
20.	По график от здравните работници по училища и детски градини, които са служители на общинска администрация, организират лекции и беседи с ученици във всички учебни заведения на територията на общината. Темите за разискване са: -Здравословно хранене; -Болести, предавани по полов път; -Борба със зависимостите - тютюнопушене, алкохол, наркотици; -Превенция на домашното насилие и запознаване със Закона за защита от домашно насилие; -Превенция на насилието и агресията сред подрастващите -Трафик на хора;	текущ	Община Омуртаг; Детски заведения; Младежки организации; Училища; РЗИ.

	Предоставяне на плакати, диплянки, брошури и други информационни материали.		
21.	Организиране и провеждане на периодични срещи с представители на институции, работещи с деца и младежи други по проблемите на насилието и агресията сред младите хора.	ежемесечно	Община Омуртаг; Отдел „Закрила на детето“ Дирекция „Социално подпомагане“; Детска педагогическа стая; МКБППМН; Училища; НПО.
22.	Организиране и провеждане на кръгла маса с участието на ученици и младежи на тема „Общината в подкрепа на младите“.	месец юли 2015г.	Община Омуртаг; Младежки организации; Училища.
23.	Футболен турнир между отбори от населените места в община Омуртаг за „КУПАТА НА КМЕТА“.	месец август 2015г.	Община Омуртаг; Местни футболни отбори.
24.	Провеждане на кампания сред учениците за популяризиране на доброволчеството за едно полезно лято „Млади идеи“ - конкурс за идеи, като най-добрите да бъдат реализирани с участието на младежи.	текущ	Община Омуртаг; Младежки организации; Училища.
25.	Антидискриминационна кампания „Различни, но равни“ – живот в мултиетническа и мултикултурна среда.	Месец септември 2015г.	Община Омуртаг; Училища; Читалища.
26.	Състезание с велосипеди.	месец септември 2015г.	Община Омуртаг; Младежки организации; Училища.
27.	Национален събор за автентичен фолклор „И си носим песента“.	месец септември 2015г.	Община Омуртаг; Министерство на културата НЧ „Нова светлина“ с. Г. Новково.
28.	Ден на интензивното ходене.	месец октомври 2015г.	Община Омуртаг.
29.	„Правото да бъдем деца“ – информационна кампания по популяризиране на Закона за закрила на детето.	Месец октомври 2015г.	Община Омуртаг; Училища; МКБППМН.
30.	12 октомври – Ден на българската община: Седмица на отворените врати – кампания за популяризиране на местното самоуправление Община Омуртаг и Общински съвет Омуртаг.	месец октомври 2015г.	Община Омуртаг.
31.	„Аз се запознавам с бъдещата си професия“ – кампания за популяризиране на различните професионални направления.	Месец ноември 2015г.	Община Омуртаг, Организации, институции, частни фирми и др.

32.	1 декември - Ден за съпричастност към засегнатите от ХИВ/СПИН Червената панделка от хартиени цветя на площад "Независимост".	1 декември 2015г.	Община Омуртаг; Младежки организации; Училища.
33.	„Нека говорим открито за домашното насилие“ – кампания по популяризирането на Закона за закрила на детето.	месец декември	Община Омуртаг; Училища; МКБППМН.

3. Община Попово

№	Дейности	Период	Отговорни институции	Средства
1.	Информационна дейност			
1.1.	Кампании за социално включване на младите хора в местната общност.	текущ	Община Попово; Консултативен съвет.	
1.2.	Публикации в „Местен вестник“, касаещи проблемите на младите хора.	текущ	Община Попово.	
1.3.	Целогодишни кампании по превенция на рисковото поведение сред младежи и рискови групи (ХИВ/СПИН, тютюнопушене, и други) – информационни кампании.	текущ	Консултативен съвет; МКБППМН.	
1.4.	Популяризиране на дейностите на КСМ под мотото: „Младите хора – активни граждани на местната общност“.	текущ	Консултативен съвет.	
2.	Съвместни дейности с други организации.			
2.1.	Среща между младежките структури в общината-МБЧК, Скаутски клуб „Антола“, училищни съвети и КС за установяване на нагласи и очаквания.	февруари	Консултативен съвет.	
2.2.	Проучване и разработване на проектни предложения, насочени към младежите по програми: „Младежта в действие“ и „Европа за гражданите“.	Текущ; В определени те от програмата срокове	Община Попово.	Европ. средства
2.3.	Разработване на нови и финализиране на проекти по мерките на програма „Еразмус +“.	в определени те от програмата срокове	Гимназия „Христо Ботев“; ПГСС „Никола Пушкин“.	Европ. средства
2.4.	Участие на местни младежи в международни проекти за младежки обмени и европейско доброволчество.	текущ	Община Попово; Консултативен съвет; Младежки организации.	
3.	Формално и неформално обучение.			
3.1.	Пълен обхват в училище на децата, юношите и младите хора до 16-годишна възраст; мотивиране на 17-19 –годишните за завършване на средно образование.	текущ	Община Попово; Ръководствата на училищата в общината.	

3.2.	Пълен обхват на учениците в училищата при реализиране на Програмата „Успех“ на МОН.	текущ	Училищата на територията на общината.	
3.3.	Превантивна дейност сред младежите на училищна възраст.	текущо	МКБППМН-по план.	
3.4.	Изведени в други институции семинари и кръгли маси-след проучване на нагласите и очакванията на младежите.	Април - ноември	КС, Община Попово.	
4.	Конкурси и състезания			
4.1.	VII Новогодишен шахматен турнир „Трите царя“ – Попово 2015г.	Януари	Община Попово.	100 лв.
4.2.	19 февруари – Васил Левски.	февруари	НЧ „Св. Св. Кирил и Методий“.	НЧ
4.3.	3 март – 136 години от Освобождението на България.	До 25.02. 2015г.	Община Попово; Училища.	
4.4.	22 април- Световен ден на Земята – Еко – инициатива.	април	ПГСС „Никола Пушкаров“.	100лв.
4.5.	Общински преглед на училищното любителско творчество.	20.03.2015г.	НЧ „Св. Св. Кирил и Методий“.	НЧ
4.6.	Организиране на конкурс „Мис и Мистър Гимназия“.	май	Гимназия „Христо Ботев“.	100лв.
4.7.	Купа Великден – Попово, спринт-ориентиране.	13.04.2015г.	Община Попово; Училища.	250 лв.
4.8.	Участие в традиционния поход „По стъпките на четата на Таньо войвода“ и прегледа на строевата песен.	29.05-2.06 2015г.	Община Попово; Училища; Читалища.	1600лв.
4.9.	10ти юни – Денят на Попово.	До 10.06. 2015г.	Община Попово; Училища.	
4.10	Световна купа по ориентиране – дълга дестинация с. Зараево.	май	Община Попово.	250 лв.
5.	Календарни празници			
5.1.	14 февруари: Табло за валентинки.	февруари	МКБППМН; Община Попово.	
5.2.	1 март – мартенички - Световен ден против насието.	март	Училищата; Читалища.	
5.3.	9 май-ден на Европа.	май	Училищата; Община Попово; Читалища.	
5.4.	22 май-световен ден, посветен на жертвите на СПИН.	май	Община Попово; Училища; Читалища.	
5.5.	31 май-световен ден без тютюнев дим.	май	Училища; Читалища.	
5.6.	1 юни-ден на детето.	юни	Община Попово.	300 лв.
5.7.	26 юни-световен ден за борба с дрогата.	юни	МКБППМН; Читалища.	300

5.8.	12 август-ден на европейската младеж.	август	Община Попово; Читалища.	300лв.
5.9.	6 септември – Съединението.	септември	Община Попово.	100 лв.
5.10	22 септември –ден на независимостта.	септември	Община Попово.	100 лв.
5.11	2 октомври – ден на усмивката.	октомври	МКБППМН; Училища.	
5.12	1 декември – световен ден за борба срещу спина.	декември	Училища; МКБППМН.	
5.13	3 декември – световен ден за хората с увреждания.	декември	Община Попово; БМЧК.	200лв.
5.14	5 декември- ден на доброволеца; „Доброволец на годината“.	декември	КС; Община Попово.	
5.15	Коледни и ново - годишни празници.	декември	Община Попово; Училища; Читалища.	300 лв.
				4000лв.

4. Община Опака

Здравословен начин на живот			
№	Дейност	Период на изпълнение	Организатор
1.	Участие на състезания и турнири, организирани от общината, спортни клубове, училищни първенства.	През годината	Община Опака; Училищата на територията на общината; Хандбален клуб – Опака 1974.
2.	Турнир по футбол.	декември	Община Опака.
3.	Осигуряване на достъп до спортни обекти и съоръжения на ученици и млади хора от общината.	През годината	Община Опака, Училищата на територията на общината.
Развитие на младежко доброволчество			
1.	Отбелязване на „Св. Валентин“.	14 февруари	Център за работа с доброволци към сдружение СИДУРО.
2.	„Баба Марта бързала“ – отбелязване на празника в ЦДГ гр. Опака.	28 февруари	Център за работа с доброволци към сдружение СИДУРО.
3.	Участие в националната кампания „Дарете час“.	ноември	Център за работа с доброволци към сдружение СИДУРО.
4.	Номинации за „Най-активен доброволец“ и „Рицар на добрата воля“.	5 декември	Център за работа с доброволци към сдружение СИДУРО, НАРД.
Развитие на младите хора в малките населени места и селските райони			
1.	Участие в Обществен младежки съвет.	През годината.	Община Опака.
2.	Подкрепа за участието на младежи в конкурси, състезания и олимпиади.	През учебната година.	СОУ „В. Левски“ гр.Опака, ОУ „В. Левски“ с. Крепча, ОУ „А. Константинов“ с. Голямо Градище.
3.	24 май – ден на славянската писменост и	май	СОУ „В. Левски“ гр. Опака, Община Опака.

	култура.		
4.	Коледен благотворителен базар.	декември	СОУ „В. Левски“ гр. Опака.
Развитие на межкултурния и международния диалог			
1.	Отбелязване Деня на толерантността.	16 ноември	Център за работа с доброволци към сдружение СИДУРО.
Ролята на младите хора в превенцията на престъпността			
1.	Образователни и информационни кампании за ролята на младите хора в превенцията на престъпността.	През учебната година	СОУ „В. Левски“ гр. Опака; ОУ „В. Левски“ с. Крепча; ОУ „А. Константинов“ с. Голямо Градище.

5. Община Антоново

№	Инициативи, дейности	Необходими финансови средства в лева
I.	Участие на младите хора в обществения живот на общината	
1.1.	Издаване на информационен лист по актуални младежки проблеми.	100 лв.
1.2.	Стимулиране на разработването и реализирането на проекти и програми от младежки НПО, като се осигурява партньорство на община Антоново.	Предоставяне на материално техническа база/ зала, компютър, размножителна техника и др./
1.3.	Подпомагане на младежите от общината по подходящ начин при разработването и реализирането на проекти и програми /срещи, дискусии, кръгли маси , обучени и др./. Популяризиране на доброволчеството.	600 лв.
1.4.	Подпомагане на младежки инициативи свързани с отбелязването на: -09 май - Ден на Европа; -12 август - Международен ден на младежта; -08 ноември - Европейски ден на младежта и др.	350 лв.
1.5.	Стимулиране и подпомагане участието на млади хора в т.ч. и млади хора в неравностойно положение в художествената самодейност. Да се подкрепят желанията и възможностите за участие в общински, регионални, национални, международни прояви, конкурси, фестивали и други мероприятия.	900 лв.
1.6.	Популяризиране на изборите за Европейски парламент сред младите хора.	100 лв.
II.	Спорт и организиране на свободното време	

2.1.	Създаване на условия за системни спортни занимания на деца и младежи в свободното време.	900 лв.
2.2.	Организиране на спортни игри и състезания с младежи в рамките на панаирните дни на гр.Антоново.	600 лв.
2.3.	Организиране на младежки увеселения.	350 лв.
2.4.	Участие на младежи от общината в общински, национални и международни турнири.	5 000 лв.
2.5.	Организиране на лектории за повишаване на сексуалната и здравна култура на младежите от общината.	1 000 лв.
2.6.	Организиране на спортни мероприятия за отбелязване на 17 май - Ден на българският спорт.	100 лв.
	ОБЩА СУМА	10 000 лв.

V. ОРГАНИЗАЦИЯ И КООРДИНАЦИЯ НА ДЕЙНОСТИТЕ ЗА ПОСТИГАНЕ НА ЦЕЛИТЕ

За постигане на ефективно наблюдение и контрол, реализирането на плана ще бъде подчинено на следните **принципи**:

- Прозрачност и отвореност към сътрудничество;
- Ресурсна осигуреност – финансова, техническа и професионална;
- Перспективност – дейностите са съобразени с потенциала за развитие на всички ангажирани в реализацията на плана отговорни институции, както и с политиката на Област Търговище за работа с млади хора и приоритетите на Европейската общност;
- Недопускане на дискриминация, въз основа на религиозни и политически убеждения, етническа принадлежност и други принципи.

Държавната политика за младежта се провежда от Министерски съвет чрез министъра на образованието, младежта и науката. В приетия през 2012 г. от Народното събрание Закон за младежта се регламентират задълженията на държавните органи на национално и регионално ниво, на местните органи на самоуправление и на младежките организации в процесите на планиране и реализация на младежката политика.

Областните управители, в съответствие със Закона за младежта и Националната стратегия за младежта 2012-2020 г. осигуряват и координират провеждането на държавната политика на територията на областта чрез изготвяне на областен годишен план за младежта.

Кметовете на общини са пряко отговорни за планирането и провеждането на младежката политика в общините. Те, заедно с Общинските съвети, осигуряват отчетност, публичност и прозрачност на общинските политики за развитие на младежта, като предоставят на областните управители общинския годишен план за младежта за текущата година и отчет за изпълнение на дейности за предходната година.

Активността на кметовете и общинските съвети в изпълнение на Националната стратегия за младежта осигурява по-висока степен на отзивчивост към нуждите на младите хора и съответствие с принципите на Европейската харта за участието на младите хора в живота на общините и регионите.

Младежките организации осигуряват младежко участие и представителство при формулирането и изпълнението на политиките за младежта. Младежките организации работят в тясно сътрудничество с централните, регионалните и местни органи. Младежките съвети координират интересите на младите хора в различни области – образование, култура, спорт, екология, здравеопазване, труд и социална политика и др. чрез:

- Участие във формирането, осъществяването и оценката на младежката политика;
- Застъпнически кампании;
- Международно младежко общуване;
- Сътрудничество с общинските и държавни органи на администрацията.

Чрез развитието на Националната информационна система за младежта, администрирана от Министерството на образованието, младежта и науката, ще се осигурява надеждна информация за потребностите на младите хора, както и за планирането, управлението, наблюдението и оценката на политиките за младежта на национално, регионално, областно и общинско ниво.

VI. ДЕЙСТВИЯ ПО НАБЛЮДЕНИЕ, ОЦЕНКА И АКТУАЛИЗАЦИЯ НА ОБЛАСТНИЯ ПЛАН ЗА МЛАДЕЖТА

Наблюдението и контролът ще се осъществяват чрез:

- Организиране и управление на цялостното изпълнение на плана;
- Регулярна комуникация между всички участващи по плана;
- Оценка на управлението на плана;
- Регулярни срещи и контакти между партньорите за осигуряване на оптимална координация и ефективност на дейностите;
- Трансфер на опит.

VII. РЕД И НАЧИН ЗА ОСИГУРЯВАНЕ НА ИНФОРМАЦИЯ И ПУБЛИЧНОСТ НА ПЛАНА

За да се осигури ефективност на дейностите за отразяване на степента на активност на заинтересованите страни, в Интернет страниците на Областна администрация и общините редовно ще се публикуват информационни материали и снимков архив, отразяващи изпълнението на плановете за младежта.

За постигане на максимална публичност по плана се предвижда:

- Медийно представяне на областния и общинските планове;
- Осигуряване на информация на всички заинтересувани страни - периодично медийно отразяване;
- Пресконференции по време на изпълнение и за представяне на постигнатото в рамките на плана и резултатите от него;
- Регулярно представяне на актуална информация за развитие на плана.